

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİSEL
HİJYEN UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ali ARAT

Ankara

2013

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİSEL
HİJYEN UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali ARAT

Danışman: Prof. Dr. Işıl ŞİMŞEK

Ankara

2013

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ali ARAT'ın "**Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. Kademe Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Uygulamaları**" başlıklı tezi 02/07/2013 tarihinde, jürimiz tarafından Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Prof. Dr. Sıdıka BULDUK

.....

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Işıl ŞİMŞEK

.....

Üye: Doç. Dr. Gürcü ERDAMAR

.....

ÖN SÖZ

Kişisel hijyen koruyucu sağlık hizmetlerinden birisidir. Kişisel hijyen bilgilerini davranışa dönüştürebilenler yaşamla barışık bir şekilde yaşarlar. Kişisel hijyen kurallarının benimsenip davranışa dönüştürülmesi; küçük yaşlarda ailelerin ve öğretmenlerin önyak olması ile ilköğretim öğrencileri tarafından uygulanabilecek kurallar olması bakımından önem arz eder. Kişisel hijyen bilgilerinin küçük yaşlarda davranışa dönüşmesi daha kolaydır. Bu nedenle kişisel hijyen kurallarının davranışa dönüştürülmesinde ilköğretim çağı önemli bir yere sahiptir. İlköğretim çağında kişisel hijyen kurallarının doğru bir şekilde öğretilmesi ve bireyin bu öğrendiklerini davranışa dönüştürebilmesi, ileriki yıllarda sağlığını olumlu yönde etkileyecektir.

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. kademe (6,7, ve 8. sınıf) öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmada, öncelikle tüm desteğini benden esirgemeyen, bitmeyen sabırla ve yapıcı eleştirileriyle beni yönlendiren tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Işıl ŞİMŞEK'e , lisans ve yüksek lisans öğrenimimde varlığıyla ve destekleriyle her zaman güven veren çok değerli hocam Sayın Prof. Dr. Sıdika BULDUK'a, çalışmanın gerçekleşmesinde yardımlarını ve önerilerini esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Gürcü ERDAMAR'a , ayrıca anket formunun hazırlanmasında görüş ve önerileri ile çalışmama yön veren Sayın Prof. Dr. Mahir GÜLEÇ'e teşekkür ederim.

Hiçbir zaman maddi ve manevi desteğini esirgemeyen; annem Güllü ARAT'a babam Akif ARAT'a, ablam Fatma ARAT'a ve kardeşim Aydın ARAT'a, ayrıca bu çalışmada emeği geçen, isimlerini yazamadığım tüm arkadaşlarıma ve sevdiklerime teşekkürlerimi, sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Ali ARAT

Haziran 2013, ANKARA

ÖZET

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU II. KADEME ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİSEL HİJYEN UYGULAMALARI

ARAT, Ali

Yüksek Lisans, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Işıl ŞİMŞEK

Ankara-2013

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. kademe (Ortaokul; 6,7, ve 8. sınıf) öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamalarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın örneklemini, Antalya ili Serik ilçesinde yer alan Yukarıkocayatak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'na kayıtlı olan 142 kız, 146 erkek olmak üzere toplam 288 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aşamasında öğrencilere kişisel bilgilerine ve kişisel hijyen uygulamalarına yönelik sorulardan oluşan anket formu uygulanmıştır. Mayıs 2012'de toplanan veriler kontrol edilmiş ve bilgisayar ortamında (SPSS 18.0) değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %49,3'ü kız, %50,7'si erkektir. Öğrencilerin %28,5'ini 6., %34,7'sini 7. ve %36,8'ini 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin %33'ü yatılı, %67'si gündüzlüdür.

Yapılan istatistiksel analizler sonucuna göre; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kışın daha sık banyo yaptıkları belirlenmiş ve öğrencilerin cinsiyete göre kışın banyo yapma sıklıkları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$). Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dişlerini daha düzenli ve daha doğru sıklıkta fırçaladıkları belirlenmiş olup kız ve erkek öğrenciler arasındaki bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Gündüzlü öğrencilerin yatılı öğrencilere göre daha doğru sıklıkta diş fırçalarını değiştirdikleri ve öğrenim türüne göre diş fırçası değiştirme sıklığı arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Öğrencilerin çoğunluğunun (%80,6) dişlerini düzenli olarak her gün fırçaladıkları, tamamına yakınının (%91,3) ellerini bez havlu ile kuruladıkları, ayaklarını her gün yıkadıkları ve yarıdan fazlasının ayaklarını bez havlu ile kuruladıkları, tırnak yeme alışkanlıklarının bulunmadığı, çoraplarını her gün değiştirdikleri, öğrencilerin yarısının (%49) iç çamaşırlarını 2-3 günde bir değiştirdikleri, burunlarını düzenli olarak akar su ile veya temiz bir mendil ile temizledikleri, yarıdan fazlasının (%52,8) kulaklarının içini ucuna pamuk sarılı çubuk ile temizledikleri, yarıya yakınının (%46,9) diş hekimine hiç gitmedikleri saptanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, yatılı ilköğretim bölge okulunda okuyan öğrencilerin kişisel hijyen uygulamalarının geliştirilmesine yönelik uzman kişiler

tarafından seminer ve konferanslar verilmesi, öğrencilere, okul personeline ve ailelere kişisel hijyen uygulamaları ile ilgili pratik bilgiler veren eğitici kaynakların (afiş, broşür, el kitabı vb.) hazırlanarak sunulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hijyen, Kişisel Hijyen, Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

ABSTRACT

THE SECOND GRADE CATEGORY STUDENTS' PRACTISES ABOUT PERSONAL HYGIENE IN REGIONAL BOARDING PRIMARY SCHOOL

ARAT, Ali

Master Thesis, Department of Family Economy and Nutrition Education

Thesis Advisor: Professor Dr. Işıl ŞİMŞEK

Ankara-2013

The sample of this study, which was carried out with the aim of determining the personal hygiene practises of second grade category (6, 7 and 8th grade) boarding students, consists of 142 female and 146 male, making a total of 288 boarding students attending to Yukarıkocayatak Regional Boarding Primary School in Serik in Antalya. In order to collect the data, a survey including questions related to students' demographic information and personal hygiene practises has been conducted. The collected data has been checked out and analyzed via statistical computing systems (SPSS 18.0).

% 49,3 of the students participating to study is female and % 50,7 is male. %28,5 of the students is from 6th grade, %34,7 is from 7th grade and %36,8 is from 8th grade. % 33 of them is boarding students and % 67 is day students.

According to the study results, female students have bath more frequently than male students in winter, and it is found that there is a meaningful difference between students according to gender in terms of bathing frequency ($p<0.05$). Furthermore, it determined that female students brush their teeth more frequently and regularly than male students. The difference is meaningful ($p<0.05$). Moreover, it is observed that day students change their toothbrushes more often than boarding students. A meaningful difference between changing toothbrushes and education type has been determined ($p<0.05$). Most of the students (%80,6) brush their teeth everyday on a regular basis, almost all of the students (%91,8) dry their hands with cloth towels and wash their feet everyday, more than half of the students dry their feet with cloth towels, do not have nail-biting habits and change their socks everyday; half of the students (%49) change their undergarments in 2-3 days, clean their noses regularly with a running water or with a clean tissue; more than half of the students (%52,8) clean their ears with the help of a cotton tip and almost half of them (%46,9) have never been to a dentist.

Considering the study results, it is recommended that in order to enhance the boarding students' hygiene practices, seminars and lectures should be given by experts and informative educational materials (such as hand outs, posters, brochures) should be prepared and presented to students, school staff and parents.

Key Words: Hygiene, Personal Hygiene, Regional Boarding Primary School.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Varsayımlar.....	7
1.6. Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Türkiye'de İlköğretim.....	8
2.1.1. Türkiye'de Yatılı İlköğretim Bölge Okulları.....	8
2.2. Hijyen.....	11
2.2.1. Deri Hijyeni ve Bakımı.....	12
2.2.2. Saç Hijyeni ve Bakımı.....	13
2.2.3. Göz, Kulak, Burun Hijyeni ve Bakımı.....	14
2.2.4. Ağız, Diş Hijyeni ve Bakımı.....	15

2.2.5. El ve Tırnak Hijyeni ve Bakımı.....	17
2.2.6. Ayak Hijyeni ve Bakımı.....	18
KONU İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR.....	20

BÖLÜM III

YÖNTEM	25
3.1. Araştırma Modeli.....	25
3.2. Evren ve Örneklem.....	25
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	26
3.4. Verilerin Analizi.....	26

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM	27
4.1. Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Ait Bulgular.....	27
4.2. Öğrencilerin Kişisel Hijyen Uygulamalarına İlişkin Bulgular.....	31

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER	65
5.1. Sonuç.....	65
5.2. Öneriler.....	67
KAYNAKÇA	69
EKLER	75
Ek-1 Anket Formu.....	75

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
Tablo 1: Öğrencilere Ait Bilgilerin Dağılımları.....	27
Tablo 2: Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumu.....	28
Tablo 3: Öğrencilerin Anne-Baba ve Ailelerinin Bazı Özellikleri.....	29
Tablo 4: Öğrencilerin Yaşadıkları Eve Ait Özellikler.....	30
Tablo 5: Cinsiyete Göre Öğrencilerin Vücut Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları....	31
Tablo 6 : Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kulak ve Burun Temizliğine İlişkin Uygulamaları....	33
Tablo 7: Cinsiyete Göre Öğrencilerin Diş Temizliğine İlişkin Uygulamaları.....	35
Tablo 8: Cinsiyete Göre Öğrencilerin El Yıkama Durumları.....	38
Tablo 9: Cinsiyete Göre Öğrencilerin El ve Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları.....	41
Tablo 10:Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kıyafet Değişirme Sıklığı.....	44
Tablo 11:Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kişisel Hijyen Araç Gereçlerini Kullanım Şekilleri....	46
Tablo 12 : Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Vücut Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları.....	49
Tablo 13: Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Kulak ve Burun Temizliğine İlişkin Uygulamaları.....	51
Tablo 14: Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Diş Temizliğine İlişkin Uygulamaları.....	52
Tablo 15:Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin El Yıkama Durumları.....	55

Tablo 16:Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin El ve Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları.....	57
Tablo 17: Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Kıyafet Değişirme Sıklığı.....	60
Tablo18:Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Kişisel Hijyen Araç Gereçlerini Kullanım Şekilleri.....	62

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Sağlıklı bir neslin yetişmesinin o ülkede üretkenliği ve kalkınmayı hızlandırdığı bugün için kaçınılmaz bir gerçektir. Sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını sürdürme ve sağlığı geliştirme, sağlık bakımı veren profesyonellerin en büyük amacı olmalıdır. Pozitif sağlığın anahtarı her bireyin eğitilmesi ve kişilerin sağlık sorumluluğu bilincine sahip olmasıyla mümkündür. Günümüzde pek çok sağlık sorununun, sağlıksız yaşam biçimiyle ilgili olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle sağlık hizmetleri gelişmiş ülkeler, sağlığı koruyan ve geliştiren stratejileri uygulamaya koymaktadırlar. Bireylere sağlık davranışları, sağlığı geliştirme programları ile kazandırılabilir. Ancak bundan önce, toplum gruplarının sağlık davranışlarını belirleyecek, teorik, analitik çalışmalarla sağlık kapasitelerinin belirlenmesine gereksinim vardır(Tabak, 2000).

Kişiler, normal olarak bir şikayetleri olmadığı zaman sağlıklı olduklarını kabul ederler. Diğer bir ifadeyle kendilerini hasta olarak kabul etmezler. Hastalık kişilere ve topluma göre farklılık gösteren bir kavramdır. Sağlık eğitimi; bireylere ve topluma sağlıklı yaşam için alınması gereken önlemleri benimsetip uygulamak, sunulan sağlık hizmetlerini kullanmaya alıştırmak, sağlıklarını ve çevrelerini iyileştirmek için insanları ikna etmek, ortak karara vardirmek ve eyleme yöneltmek amacıyla gerçekleştirilen eğitim uygulamalarıdır(Güner ve Küçükalp, 2011).

Sağlıklı yaşama şartlarını öğreten bir bilim olan hijyen, aynı zamanda birey ve toplum olarak insan sağlığının korunması, geliştirilmesi, yaşamın verimli, sağlıklı düzeyde uzun süre devamı için sağlıkla ilgili bilgileri sentez halinde uygulayan bilim kompleksidir. Girdiği alanlara göre hijyen; sosyal hijyen, çalışma hijyeni, okul hijyeni, çevre hijyeni ve kişisel hijyen olarak pek çok dala ayrılabilir(Yumuturuğ, 1988).

Kişisel hijyen; bireyin vücudunu temiz ve sağlıklı tutmak için yaptığı tüm uygulamalar olarak tanımlanabilir. Sağlık ve sağlıklı davranışları birlikte kapsar(Güler, 2008).

Sağlıklı bir yaşam için vücudun genel temizliğine önem verilmesi gerekir. Vücut ısısının düzenlenmesi, vücuttan atılacak kimi artıkların bir kısmının atılması işlevlerini; yapısında bulunan damarlar ve ter bezleri aracılığıyla sağlayan deri, mikroorganizmaların vücuda girişini önlemekte de çok önemli rol oynar(Yumuturuğ ve Sungur, 1980)

Deri bakımının temel amacı; ölü epitelyum dokuları, yağ, ter, bakteriler ve tozlardan arındırmaktır. Banyolar; deriyi temizlemek, dolaşımı uyarmak, rahatlamak amacıyla yapılır(Lash, 1989).

Yılmaz ve Özkan (2007) tarafından yapılan çalışmada kentsel bölgede yaşayan öğrencilerin %57.4'ünün, kırsal bölgede yaşayan öğrencilerin %42.6'sının haftada iki ve üzerinde banyo yaptıkları belirtilmiştir.

Eller vücutta en çok kirlenen ve mikroorganizmalarla en çok temas eden organlardır. Elleri temiz tutmak, çatlak, ve sıyrıkların oluşmasını önlemek, bazı bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engelleme yollarından biridir. Kişilerin küçük yaştan itibaren özellikle de tuvalete gitme öncesi ve sonrası, yemeklerden önce ve sonra el yıkama alışkanlığı kazanmaları gerekir(Sefit, 1996).

Yılmaz ve Özkan (2007) tarafından yapılan çalışmada kentsel bölge okulunda okuyan öğrencilerin yarıdan fazlasının (%65.3), kırsal bölge okulu öğrencilerinin yarıdan daha azının (%34.7) tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkadıkları saptanmıştır.

Kalancı'nın (2006) çalışmasında ailelerinin gelir düzeyini düşük olarak ifade eden grubun ortalama el hijyeni puanı, ailelerinin gelir düzeyini orta ve yüksek olarak ifade eden gruplara göre daha azdır.

Şimşek ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin %39.4'ü ellerini günde 4-6 kez, %35.7'si 7-9 kez yıkamaktadır.Yine aynı çalışmada öğrencilerin %75.3'ünün yemeklerden önce, %14.4'ünün yemeklerden sonra, %5.6'sının tuvaletten önce, %97.7'sinin tuvaletten sonra, %3.2'sinin eve gelince ellerini yıkadıkları saptanmıştır.

Aslan ve Kaya (2006) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin % 63.1'inin yemeklerden önce, %59.5'inin yemeklerden sonra, %81.'inin tuvaletten çıktıktan sonra, %50.'sinin eve girince, %76.2'sinin elleri kirlenince, %71.4'ünün sabah kalkınca "her

seferinde” ellerini yıkadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %52.4’ünün tuvalete girmeden önce ellerini “hiç” yıkamadığını açıklamıştır.

Çan ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan çalışmaya katılan öğrencilerin kişisel hijyen alışkanlıklarının kırsal ve kentsel yerleşim yeri açısından farkları araştırılmıştır. El yıkama alışkanlığı açısından değerlendirildiğinde kırsal bölgede yaşayan öğrencilerin kentsel bölgedeki öğrencilerden daha sık el yıkama alışkanlıklarının olduğunu saptamıştır. Yine aynı çalışmada kentsel bölgede yaşayan öğrencilerin kırsal bölgede yaşayanlardan daha sık “her hafta en az bir kez el tırnaklarını kestiklerini”, “tuvalet kağıdı kullandıklarını”, “oyun oynadıktan sonra iç çamaşırı değiştirdiklerini” ve “her gün çorap değiştirdiklerini” saptamıştır.

Yüz ve boyun temizliği sağlığı korumada önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle gece boyunca gözlerin çapaklanması ve terleme gibi nedenlerden dolayı sabah kalkınca el, yüz ve boyun yıkanmalıdır (Tezcaner, 1997).

Ayak bakımı; enfeksiyonların ve travmaların önlenmesi, ayak kokusunun giderilmesi açısından gereklidir. Ayaklarda ortaya çıkan birçok problemin nedeni, ayak bakımının yeterli olmayışı ve uygun ayakkabı giyilmeyişidir (Aytaç, 1999). Ayaklar her gece ılık sabunlu suyla yıkanmalı, özellikle parmak araları iyice kurulanmalıdır. Islak kalan parmak aralarındaki nemli ortam mantar enfeksiyonlarının oluşmasını kolaylaştırır (Erdal, 1993).

Kulakların hijyenik bakımı, banyo esnasında kulak kepçesinin temizlenmesi ile sağlanır. Kulak içine herhangi bir cisim sokulmamalıdır. Dış kulak yoluna itilen cisimler, kulak yolunda travmaya, timpanik zarın yırtılmasına sebep olabilir. Kulak kirinin kulak yolunun içine doğru itilerek burada sıkışıp birikmesine ve kişinin işitmesini engelleyen buşon oluşumuna da neden olur (Hovardaoğlu ve Şenocak, 1992).

Bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal sağlığını etkileyebilen saçların temiz tutulması gerekir. Saçların kaç gün arayla yıkanacağı, kişisel alışkanlığın yanı sıra çevre koşullarına, saçın kuru veya yağlı olmasına göre de değişebilir (Erdal, 1993).

Ağız hijyeni, bireyin benlik saygısını, konuşmasını, beslenmesini ve genel olarak kendisini iyi hissetmesini doğrudan etkiler. Ağız bakımı, ağız mukozasının, dişlerin, dişetlerinin ve dudakların sağlıklı durumda olmalarına yardım eder. Ağız bakımına dikkat

edilmezse, özellikle ağzın yumuşak ve sert dokularını ilgilendiren bozukluklar oluşur ve birçok sistematik hastalık gelişebilir(Nazlıel, 1999).

Bağırsakların düzenli çalışması için uygun aralıklarla tuvalete çıkılmalıdır. Böylece düzenli tuvalet alışkanlığı gelişir. Düzenli tuvalet alışkanlığı sindirim sisteminin de uyumlu çalışmasını sağlar. Tuvalet ihtiyacı giderildikten sonra makat önce tuvalet kağıdı ile silinmeli, daha sonra yıkanarak kurulmalıdır. Tuvaletten çıktıktan sonra eller mutlaka bol sabunlu suyla yıkanmalıdır(Tezcaner, 1997).

Kişilerin temiz ve görünülerinin iyi olması, kişinin kendisine öz güven duyması için gerektiği kadar sosyal sorumluluk bilincine sahip olması yönünden de büyük önem taşır. Bu nedenle çağımızda çoğu toplum ve kültürler için giyinme ve kişisel temizlik önemli bir aktivite olarak nitelenmektedir. Giyinme aktivitesi, kişinin bedensel koruma ile geleneksel ve kültürel ifadeyi yansıtır. Giyinme, ayrıca sözsüz iletişim yollarından birini oluşturur. Giyim eşyalarında sağlık bakımından aranan nitelikler arasında; ısıyı tutma ve kaçırma derecesi (deri solunumuna ve ter buharlarının dışarı çıkmasına engel olmaması), serbest hareket etmeyi sağlaması, deriyi tahriş etmemesi, ucuz ve dayanıklı olması, fazla dar ve bol olmaması sayılabilir(Fişek, 1983).

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de en önemli sorunların başında sağlık sorunları gelmektedir. Bu sorunların bir kısmı yanlış sağlık alışkanlıkları ve anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bu sorunların büyük bir kısmı eğitim ile önlenabilir sorunlardır. Bireyin sağlık alışkanlıkları ailesi, yakın çevresi ve eğitim yaşantısının etkisinde kalarak gelişmektedir. Bireye olumlu ve doğru sağlık davranışları kazandırılmasında sağlık eğitimi önemli bir yere sahiptir. Kişisel hijyen bilgilerinin küçük yaşlarda davranışa dönüşmesi daha kolaydır. Bu nedenle kişisel hijyen kurallarının davranışa dönüştürülmesinde ilköğretim çağı önemli bir yere sahiptir. İlköğretim çağında kişisel hijyen kurallarının doğru bir şekilde öğretilmesi ve bireyin bu öğrendiklerini davranışa dönüştürebilmesi, ileriki yıllarda sağlığını olumlu yönde etkileyecektir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Antalya İli Serik İlçesi Yukarıkocayatak Beldesindeki yatılı ilköğretim bölge okulunun (YİBO) II. kademesinde (30.03.2012 tarih ve 6287 sayılı kanunda yapılan değişikle Haziran 2012 itibari ile Yatılı Bölge Ortaokulu olmuştur.) (6, 7 ve 8. sınıf) okuyan öğrencilerin kişisel hijyen ile ilgili uygulamalarını saptamaktır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır;

- 1.Öğrencilerin ve ailelerinin kişisel özellikleri nelerdir?
- 2.Öğrencilerin cinsiyetlerine göre kişisel hijyen uygulamaları arasında fark var mıdır?
- 3.Yatılı ve gündüzlü eğitim alan öğrencilerin kişisel hijyen uygulamaları arasında fark var mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Birçok enfeksiyon hastalığının kontrolünde, kişisel hijyen alışkanlıklarının önemli olduğu bildirilmektedir. Temizlik, kişisel ve sosyal sağlığın dayandığı bir temel olmanın yanında, toplum içinde yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır. Günümüzde insanların gelişmişlik ve uygarlık düzeyini gösteren temel ölçüt temizliktir. Vücut ve giyecek temizliğine önem verme, bir uygarlık anlayışı olarak da kabul edilmektedir. Temizliğin, vücudun kirletici etkenlerden korunması yoluyla, insan sağlığına olumlu yönde katkısı bulunmaktadır. Yetersiz temizlikten kaynaklanan birçok enfeksiyon hastalığı vardır(Güler, 2004). Günümüzde toplumların sağlık konusunda bilinçlenmeye başlamaları ve hastalıkların tedavisinden çok hastalıklardan korunma çabalarına yönelmeleri koruyucu sağlık hizmetlerini ön plana çıkartmaktadır. Koruyucu sağlık hizmetlerinin temel hedeflerinden biri toplumdaki her bireye bütün yaşamı boyunca sağlık hizmetlerini etkili bir biçimde sunmak, onu sosyal ve ekonomik yönden üretken bir düzeye getirmektir. Bu hedef özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha fazla önem taşımaktadır.

Toplumun sağlık düzeyinin yükseltilmesi, o toplumun sağlık eğitimine ve bu eğitime çocukluk çağında vereceği öneme bağlıdır. Bu eğitim aile içinde başlar, okulda köklenir ve gelişir. Sağlık eğitiminde sınır, bilgi aktarımı olarak çizilemez. Anlatılanları uygulamak, uygulatmak konusunda çevrenin hazırlanması gerekmektedir.

Sağlık eğitiminin okullarda bir ekip tarafından verilmesi en idealidir. Okulda bu konuda sınıf öğretmeni önemli bir rol oynarken, sağlık ekibi elemanları da özellikle okul hemşireleri, öğrencilerin yeni bilgiler edinmesine yardım eden kişiler olarak görev almalıdır(Güner ve Küçükalp, 2011).

İnsan sağlığına zarar verecek ortamlardan korunmak için yapılacak uygulamalar ve alınan temizlik önlemlerinin tamamı hijyen olarak tanımlanmaktadır. Her insan ilk önce kişisel sonra da toplumsal temizliğin yapılmasından sorumludur. Temizlik kişisel bir konudur. Rutini kişiden kişiye değişir. Tuvaletten sonra ve yiyeceklere dokunmadan önce ellerin yıkanması gerekir. Günlük etkinlikler dikkatli yıkanmayı gerektirir. Her türlü spor etkinliğinden sonra saçlar dahil tüm vücudun yıkanması gerekir. Çocukları küçük yaştan başlayarak sabun kullanmaya alıştırmak zorunluluğu vardır. Temizlik sadece kirlilik belirtilerinin ortaya çıktığı durumlarda yapılması gereken bir uygulama olarak ele alınmamalıdır. Bazı temizlik uygulamaları sürekli ve düzenli olarak yapılmak zorundadır. Sabahları kalkındığında yüzün yıkanması, dişlerin fırçalanması, düzenli banyo yapılması, iç çamaşırı değiştirilmesi vb. uygulamalar buna örnek verilebilir(Güler, 2004). Su ve sabun olmadan temizlikten bahsetmek olası değildir. Gelişmiş toplumlarda kişisel temizlikte en fazla kullanılan malzemelerin başında su ve sabun gelmektedir. Bunun yanı sıra banyo süngerleri, lifleri, diş fırçaları, el ve ayak temizliği ile vücut temizliğinde kullanılan fırçalar, tırnak makası akla ilk gelen temizlik araçlarıdır. Bunların tümü, başkalarıyla paylaşılmaması gereken kişisel temizlik araçlarıdır.

Başta kişinin kendi sağlığı olmak üzere, başkalarının da sağlığını korumanın en önemli aracı temizliktir. Sadece beden temizliği değil, kullanılan her şeyi ve her ortamı temiz tutmak da temiz olmanın gereğidir.

Kişisel hijyen; kişinin inançları değerleri ve alışkanlıkları doğrultusunda geliştirdiği uygulamalardır. Bu nedenle kişisel hijyen uygulamalarını, kültürel, sosyal, ailesel faktörler ile bireyin sağlık ve hijyene ilişkin bilgi düzeyi ve gereksinimleri etkiler(Tezcaner, 1997).

Kişisel hijyen konusu içinde vücut bakımı ve temizliği, yüz ve boyun temizliği, ayak temizliği, kulak temizliği, ağız ve diş bakımı, saçların temizliği, tuvalet alışkanlığı ve temizliği ve giyim konuları ele alınabilir.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Antalya ili Serik ilçesi Yukarıkocayatak beldesinde bulunan Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. kademesinde öğrenime devam eden öğrenciler ile sınırlıdır.

1.5.Varsayımlar

Öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevapların doğruyu yansıttığı varsayılmıştır.

1.6.Tanımlar

Kişisel Hijyen: Bireyin vücudunu temiz ve sağlıklı tutmak için yaptığı tüm uygulamalardır(Güler, 2008).

YİBO: Nüfusun az, dağınık ve okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki ortaokul öğrencilerinin parasız yatılı, bu okulun bulunduğu çevresindeki ilköğretim öğrencilerinin de gündüzlü olarak eğitim ve öğretim gördükleri ortaokul veya imam-hatip ortaokul kurumlarıdır(Anomim, 2012a).

Yatılı Öğrenci: YİBO'larda eğitim-öğretimin yanı sıra, aynı zamanda eğitimleri boyunca barınma, yeme, içme vb. olanaklardan faydalanan öğrencilerdir(Arı, 2002).

Gündüzlü Öğrenci: YİBO'nun eğitim-öğretimin sürecine tabi olan ancak yatılı öğrenciler gibi barınma, yeme, içme vb. olanaklardan yararlanmayan öğrencilerdir(Arı, 2002).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Türkiye'de İlköğretim

Eğitim, genel olarak bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Her çocuk, genç ve yetişkin, kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanabilmelidir. Eğitimin genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardım etmektir. Bu uyumun gerçekleştirilmesi için bireyin yetenekleri eğitim yolu ile en son sınırına kadar geliştirilir. Cumhuriyetin ilk yıllarından beri var olan ilkokul ve ortaokullar, 1997 yılında 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda yapılan değişiklikle birleştirilerek 8 yıllık zorunlu "İlköğretim Okulları"na dönüştürülmüştür. 30.3.2012 tarih ve 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile de zorunlu eğitim süresi 8 yıldan 12 yıla çıkarılmıştır. Bu Kanuna göre zorunlu eğitim 4 yıl süreli ilkokul, 4 yıl süreli ortaokul ve 4 yıl süreli lise eğitimini kapsamaktadır(Anonim, 2012b).

İlköğretimin ve ortaokulun amacı; her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, millî ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır. Bu anlamda İlköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır(Anonim, 2012c).

2.1.1.Türkiye'de Yatılı İlköğretim Bölge Okulları

Türkiye geniş yüzölçümüne sahip bir ülkedir. Türkiye'de nüfusun dağılımı dağınık olup nüfusun önemli bir bölümü köy, mezra, oba, kom ve yayla gibi yerleşim yerlerinde oturmaktadır. Özellikle Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde coğrafi engeller yaşamı ve eğitime devamı etkilemektedir. İklimin elverişsiz olduğu yörelerde uzun zaman yollar kapanmakta, yaşam koşulları zorlaşmaktadır. Bunun yanı sıra köyden kente göç sorunu yüzünden küçük yerleşim birimlerinde nüfus azalmaktadır. Bu durum, buralarda yaşayan ilköğretim çağındaki öğrencilerin eğitim talebinin merkezî bir eğitim kurumunda karşılanması çözümünü gündeme getirmektedir. Bu gerçeklerden hareketle, özellikle

kalkınmada öncelikli yerleşim birimlerine yatılı veya gündüzlü öğretim veren“Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ”nın kurulması yoluna gidilmiştir. YİBO’larda 1962 yılında 222 sayılı İlköğretim ve Temel Eğitim kanununa göre hazırlanan Bölge Okulları Yönetmeliği’nin 1. maddesindeki “ Çeşitli Sebeplerle Henüz Bir İlkokul Açılmamış Olup, Birbirlerine Yakın Birkaç Köyün Bulunduğu Yerlerde Veya Evleri Ve Ev Grupları Dağınık Olan Köylerde, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Açılır ” hükmü gereğince planlanarak açılmaya başlanmıştır. Daha sonra 1739 sayılı milli eğitim kanununun 25. ve 222 sayılı İlköğretim ve eğitim kanununun 9. maddesi çerçevesinde YİBO’ların açılmasına devam edilmiştir (Anonim, 2002).

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasasının 9. maddesi gereğince; (Değişik birinci fıkra: 16/8/1997-4306/1md.) İlköğretim kurumları, sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir. Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okulları veya gezici okullar açılabilir.Geziçi okullarda gezici öğretmenler görevlendirilir. Bu okullarda yetiştirici sınıflar ve kurslar da açılabilir.Şehir ve kasabalarda, ihtiyaca göre yatılı veya pansiyonlu okullar kurulabilir. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre okulu bulunmayan yerleşim birimlerinde veya birleştirilmiş sınıfları bulunan okullarda ilk beş sınıfı tamamlayan ve taşınmalı öğretim kapsamına alınamayan zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler, yatılı ilköğretim bölge okulu ile pansiyonlu ilköğretim okuluna alınır(Anonim, 2012c).

Yatılı ilköğretim bölge okullarına öğrenciler aşağıdaki şekillerde kaydedilir: İlköğretim kurulları bölgeye giren ilköğrenim çağındaki çocukların listesini okullar açılmadan beş ay önce okul idaresine teslim ederler. Listeler okul idarelerince incelenir ve kadro imkanlarına göre kabul edilerek çocukların isimlerini gösteren listeler okul açılmadan bir ay önce muhtarlık vasıtasıyla köy ilköğretim kurullarına verilir. Bölge okullarına öncelikle okulsuz köylerin mecburi öğrenim çağındaki çocukları alınır(Arı, 2002).

Yatılı ilköğretim bölge okullarının bir yandan öğrencilerin kişisel gelişmeleri, diğeri yandan da toplumsal ve kültürel kalkınma için önemli işlevleri vardır. Bu yönetmeliğe göre yatılı ilköğretim bölge okullarının eğitim ve öğretim uygulamalarında aşağıdaki genel ilkeler göz önünde tutulmalıdır :

1. Eğitim ve öğretim etkinlikleri ; öğretim ilkeleri, öğrenci düzeyi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak Yönetmeliğin 5.maddesinde yer alan ilköğretimin amaçlarını gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve uygulanır.
2. İlköğretim okullarının bütün sınıflarında her derste ve her durumda, Türkçe'nin doğru ve güzel öğretilmesi, yazılması ve konuşulması temel hedeftir.
3. Okulda her fırsattan yararlanılarak öğrencilerin temizlik ve sağlık alışkanlıkları kazanmaları ve sağlıklı yaşamaları için gerekli önlemler alınır, spor etkinliklerine yetirince yer verilir.
4. Okulun her yerinde ve her durumda temizlik ve düzeninin sağlanması, derslik, laboratuvar, ışık, yemekhane ve yatakhane gibi yerlerde ısı, ışık ve havalandırmanın sağlık şartlarına uygun olması, öğrencilerin kılık kıyafetlerinin sağlıklı ve düzenli olması için gerekli önlemler alınır.
5. Ders süresi 40 dakikadır. Teneffüsler için en az 10'ar dakika zaman ayrılır. Normal öğretim yapan okullarda yemek ve dinlenmek için en az 60 en çok 90 dakika ara verilir. Pansiyonlu ilköğretim okulu ile yatılı bölge ilköğretim okulunda etüt için sabah ve akşam birer ders saati olmak üzere günde iki ders saati ayrılır.
6. Öğrencilerin beden, ruh ve sosyal bakımdan sağlıklı olarak gelişmeleri için önlem alınır. Beslenme ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırılır.
7. Okulun açıldığı ilk hafta içinde birinci sınıflarda öğretmen gerekli gördüğü durumlarda öğrenciyi ailesinin kontrolünde serbest bırakabilir.
8. Öğretmen yeri geldikçe günlük olaylara ve fırsat eğitimine yer verir.

Yukarıdaki hükümlerden de anlaşılacağı üzere, yatılı ilköğretim bölge okullarının öğrencilerin sağlık, beslenme ve temizlik alışkanlıklarından, kıyafetlerinin sağlıklı ve düzenli olmasına kadar öğrenciyi olumlu yönde geliştirmek ve öğrencilerin günlük sorunlara duyarlı bilinçli yurttaşlar olmalarına yardımcı olmak görevleri vardır (Anonim, 2002).

YİBO'nun Amaçları:

1. Nüfusu dağınık olan yerleri öğretmene ve okula kavuşturmak
2. Belli köylerde Türk dilini ve kültürünü yayma faaliyetine yardımcı olmak
3. Köylerde özel eğitime, korunmaya muhtaç çocuklarla, okul öncesi eğitim için sınıflar açılmasını sağlamak
4. Çevrenin sağlık, tarım, halk eğitimi ve her türlü kalkınma faaliyetine bir merkez vazifesi görmek

5. İlkokulu bitiren çocuklar için mecburi öğrenim çağının dışına çıkıncaya kadar tamamlayıcı kurslar ve sınıflar açmak ve bölge şartlarına göre çocuklara pratik kazandırmak, bu çocuklardan yetenekli olanlara ileri öğrenim imkanları hazırlamak
6. Bağımsız eğitimli okullarda mezun olan çocukların beş sınıflı ilkokulu bitirmelerini sağlamak
7. Civarda tek öğretmenli ilkokullarda okuyan dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin birkaç öğretmeni bulunan okullardan faydalanmalarını sağlamak
8. Çevre öğretmenlerinin birleşip görüştükleri ve tecrübelerini paylaştıkları bir yer olmak ve öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmelerine hizmet etmektir(Anonim, 2002).

YİBO'larda; okul müdürü; kanun, yönetmelik, program ve emirlere uygun olarak okulun bütün işlerini Yürütmeye, düzene koymaya denetlemeye yetkilidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden sorumludur. Müdür başyardımcısı; okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, tahakkuk, ayniyat, yazışma, eğitici faaliyetler, yatılılık, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, halkla ilişkiler gibi işleri ile ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar. Diğer müdür yardımcıları da müdüre karşı aynı sorumlulukları taşır. Nöbetçi öğretmenler nöbetin başladığı andan itibaren bittiği saate kadar okuldan ayrılmaz, geceyi nöbetçi öğretmene ayrılan odada geçirir, nöbet süresi 24 saattir. Nöbetçi öğretmen, okulun temizliği, disiplini, gece bekçisinin kontrolü, çamaşır banyo işlerinin zamanında yapılması, etüt saatlerinin düzeni hasta öğrencilerin durumu, yemek ve yatma saatlerinin ayarlanması vb. konulardan sorumludur(Anonim, 2012c).

2.2.Hijyen

Hijyen, bir sağlık bilimi olup temel ilgi alanı sağlığın korunması ve sürdürülmesidir. Ayrıca sağlığa zarar verecek ortamlardan korunmak için yapılacak uygulamalar ve alınan temizlik önlemlerinin tümü hijyen olarak tanımlanmaktadır (Hatemi, 2006). Hijyen sözlük anlamı olarak sağlık bilimi demektir. Sağlıklı anlamına gelen Hygiea, mitolojide tıbbın babası olarak bilinen Eskülap'ın kızı Hygiea'dan gelmektedir. Sağlığı koruma uygulamalarının tümüne "hijyen" denir(Güler,1998).

Kuşkusuz hijyen, hayatını korumak ve sağlığına zarar veren nedenlerden kaçınmak iç güdüsü ile yaşamaya çalışan ilk insanla beraber doğmuştur. Ancak bilimsel bir esasa dayanmaksızın bir içgüdü ürünü olan bu uygulamalara Hijyenin İnstink Devri denir. MÖ. 4000’li yıllardan itibaren Sümerlerin, Sintlerin, Hintlilerin ve Mısırlıların hijyen konusunda çeşitli uygulamalara sahip oldukları bilinmektedir. Hijyen bilimine ait ilk yazılı eser Hippocrates’in (hava, su ve yer) el yazısı ile yazdığı kitaptır. Bu nedenle; hijyen biliminin babasının Hippocrates (MÖ.460-377) olduğu söylenmektedir. Hijyen sabit ve kalıplaşmış bir bilim değildir. Uygarlık ile birlikte gelişen diğer teknik ve ekolojik koşullara paralel olarak hijyenin kapsamı genişlemiş ve günümüzde toplum ve birey sağlığı açısından vazgeçilmez bir değer olarak yerini almıştır(Yumuturuğ ve Sungur 1980).

Kişisel hijyen uygulamaları bireye özgüdür ve bireyler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar hijyenik uygulamaların biçiminde ve uygulama sıklığında gözlenebilir. Kişisel hijyen uygulamaları bireyin inançları, değerleri ve alışkanlıkları doğrultusunda geliştirdiği uygulamalardır. Kültürel, sosyal, ailesel faktörler ile bireyin sağlık ve hijyene ilişkin bilgi düzeyi, tutumları ve gereksinimleri bireyin kişisel hijyen uygulamalarını etkiler(Tezcaner, 1997).

Günlük hayatta uygulanması gereken kişisel hijyen uygulamaları; deri hijyeni ve bakımı, saç hijyeni ve bakımı, göz, kulak, burun hijyeni ve bakımı, ağız, diş hijyeni ve bakımı, el ve tırnak hijyeni ve bakımı, ayak hijyeni ve bakımı gibi uygulamaları içerir.

2.2.1.Deri Hijyeni ve Bakımı

Biyolojik olarak canlı ve ölü tabakalardan oluşan deri, vücut savunmasının en önemli silahıdır. Derinin pembe ve pürüzsüz görüntüsü, iyi bir kan dolaşımı olduğunu ve sağlığı ifade eder. Sağlıklı, bütünlüğü bozulmamış bir cilt, zararlı etkenlere karşı vücudu korur. Derinin sağlığı ile temizliğinin yakından ilişkisi vardır(Catterson, 1987).

Vücut ısısının düzenlenmesi, vücuttan atılacak kimi artıkların bir kısmının atılması işlevlerini; yapısında bulunan damarlar ve ter bezleri aracılığıyla sağlayan deri, mikroorganizmaların vücuda girişini önlemekte de çok önemli rol oynamaktadır(Yumuturuğ ve Sungur 1980). Kişisel hijyen alışkanlıklarının önlediği diğer bir sorun vücut kokusudur.

Vücut kokusu vücut yüzeyinde bulunan bakterilerin teri parçalamasına bağlı olarak meydana gelmektedir. Koku meydana getiren vücut bölgeleri öncelikle ayaklar, kıl köklerinin yoğun olduğu kasık ve koltuk altlarıdır. Her gün banyo yapılmadığı durumlarda koltuk altı önce sabunlu bir bezle, sonra su ile iyice silinmeli ve temizlenmelidir. Deri üzerine daha sonra bir deodorant veya ter önleyici uygulanabilir. Deodorantlar kokuyu sadece maskelerler. Bu nedenle temizlik aracı olarak değil, geçici bir uygulama olarak değerlendirilmelidir. Giysilere sinen ter kokusu, beden temizliği yapılsa bile, aynı giysinin temizlenmeden tekrar kullanılması halinde kalıcı olur. Özellikle sık yıkanmayan kalın kazaklar kullanılırken bu nedenle özen gösterilmelidir (Anonim, 2006).

Banyo; deriden ter, sebum, ölü hücreleri ve bazı mikroorganizmaları uzaklaştırarak temizliği sağlar, kan dolaşımını uyarır, bireye iyilik ve canlılık duygusu verir, vücut kokularını azaltır, kas tonüsünü artırır ve eklem hareketlerini sağlar. Banyo sırasında yıkanmayı kolaylaştıracak araç ve gereçlerden yararlanılabilir. Lif, kese mekanik etkinliği artırmak için yarar sağlayabilir. Lifler sabunun vücuda daha etkin olarak uygulanmasını sağlamaktadır. Sırt bölgesinin sabunlanmasında uzun saplı banyo fırçalarından yararlanılabilir. Kese geleneksel yıkanma araçlarından biridir. Derideki döküntü hücrelerin uzaklaştırılmasına ve bir dereceye kadar kan dolaşımına yardımcı olabilir. Ancak soyucu etki yapacak şiddette kullanılmamalıdır. Her banyodan sonra iç çamaşırları ve giysiler değiştirilmelidir. Çeşitli nedenlerle banyo yapılmadığı durumlarda da iç çamaşırlarının sık olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Spor ve aşırı yorucu işler yaparak fazla terlenildiği durumlarda muhakkak banyo yapılmalı ve iç çamaşırları değiştirilmelidir (Unat, 1990).

2.2.2. Saç Hijyeni ve Bakımı

Saçlar baş derisinde bulunan kıl köklerinden uzayarak büyüyen kıllardır. Kıl köklerindeki bezlerden salgılanan maddeler yağlı yapıdadır. Sağlıklı saçlara sahip olmak için düzenli biçimde yıkamak gerekmektedir. Normal bir saçın haftada en az bir ya da iki kez yıkanması gerekmektedir. Yağlı saçlar ise daha sık yıkanmalıdır. Saçlar temiz su ile iyice durulandıktan sonra kurutulmadan önce nazik bir biçimde taranmalıdır. Saçların kurulmasında yumuşak bir havlu kullanılmalıdır. Kurulama işlemi de yumuşak olmalıdır. Eğer sert bir havlu kullanılır ya da çok şiddetli ovulursa saçların uçları çatallanabilir. Saçlar

elektrikli kurutucularla kurutulabilir. Ancak kurutucunun saça çok yakın tutulmaması gerekmektedir(Hatemi, 2006).

Saçların yıkanması için kullanılan sabunların ve şampuanların esasını kolay çözünebilir özellikteki yağ eritici bir madde oluşturur. şampuanlara ayrıca koku, renk ve yoğunlaştırıcı maddeler eklenir. Bu ek maddeler saçlı deride tahrişe yol açabilirler. Piyasada bulunan şampuanlarda kullanılan bazı maddeler alerjik reaksiyonlara neden olabilir. Bu nedenle şampuan seçiminde, niteliği bilinmeyen maddelerden kaçınılmalıdır(Güler, 2004).

Saç diplerinde kepek varsa, sık sık çok sıcak olmayan su ve sabunla yıkamak yararlı olabilir. Saçlar bol su ile iyice durulandıktan sonra da kepeklenme önlenemiyorsa bir sağlık kuruluşuna danışılmalıdır. Hekim önerisi dışında saçlar için yararlı olduğu ileri sürülen maddeler güvenli olmayabilirler. Saç temizliğinde kişisel olarak kullanılan fırça ve taraklar sık aralıklarla sıcak sabunlu su ile yıkanmalı ve durulanmalıdır. Sağlık yararı dışında saçların hijyen ve düzeni, insanlar arasındaki ilişkilerde ve kendini iyi hissetmede etkisi olan olumlu dış görünüş açısından da önemlidir (Anonim, 2006).

Saç temizlik ve bakımının yeterince ve tam anlamıyla yapılmaması sonucu bir çok rahatsızlık görülmektedir. Bu rahatsızlıklardan en önde gelenlerinden olan baş biti (Pediculois capitis) okul öncesi ve okul çocuklarında sık görülür. Bitlenme oluşumu sıklıkla temiz olmayan, sık yıkanmayan, sık çamaşır değiştirmeyen kişilerde fazladır. Oysa günümüzde bitle savaş çok kolaydır ve biraz sabırla sağlık eğitimini gerektirir. Literatür bilgilerine göre bit, pis ve fakir insanların kaderi değil, ihmal edilmiş hijyen kurallarının ve toplu yaşamın getirdiği yoğunluktan doğan bir olgudur(Genç ve Zorbaz, 1989).

2.2.3.Göz, Kulak, Burun Hijyeni ve Bakımı

Göz en önemli duyu organlarından biri olduğundan göz sağlığını korumaya özen gösterilmelidir. El ve yüzün yıkanmasına dikkat edilmeli, hasta insanların eşyaları kullanılmamalı, kirli ellerle göze dokunulmamalı, göze bir yabancı cisim kaçtığında elle ovuşturulmadan doktora gidilmelidir. Gözler için ayrı bakım uygulamasına gerek yoktur. Çünkü göz, sürekli gözyaşı ile yıkanır. Göz kapağı ve kirpikler yabancı cisimlerin göze

girmesini engeller. Göz bakımında sadece gözün iç kısmında ya da kirpik diplerinde biriken salgılar (çapak) temizlenmelidir. Makyaj için kullanılan malzemeler kişiye özel olmalıdır. Makyaj mutlaka yatmadan önce bir makyaj temizleme malzemesi ile göze zarar vermeden temizlenmelidir(Erdal, 1993).

Kulakların hijyenik bakımı banyo sırasında kulak kepçesinin temizlenmesiyle sağlanır. Düzenli olarak nemli bir bez ile dış kulak ve kulak arkası temizlenmelidir. Kütups (ucuna pamuk sarılmış çubuk) dahil kesinlikle hiçbir yabancı cisimle kulak içi temizlenmemelidir. Çünkü kulak zarının zedelenmesi veya kulak kirinin ileri itilmesine neden olabilir(Hovardaoğlu ve Şenocak, 1992).

Burun koku almada, akciğerlere giren havanın ısıtılması ve havadaki yabancı cisimlerin, tozların tutulmasında fonksiyonu olan önemli bir organdır. Burun salgıları temizlenmezse zaman içerisinde, kuruyup kabuklaşır ve bu fonksiyonları engelleyebilir. Burun hijyenini sağlarken, akarsu ya da mendil kullanılır. Burun atıkları sümkürerek temizlenmelidir. Eller, burun florasında bulunan nazokomikal enfeksiyon etkenlerini, başka yerlere taşıyabileceği veya diğer enfeksiyon etmenlerini burun yolu ile vücuda bulaştırabileceği için, asla parmakla burun temizlenmemelidir. Burun temizliğinde, burun mukozasını zedeleyebileceği için de yabancı herhangi bir cisim kullanılmamalı ve burun içerisindeki kıllar kopartılmamalıdır(Hovardaoğlu ve Şenocak, 1992).

2.2.4.Ağız, Diş Hijyeni ve Bakımı

Ağız ve diş sağlığı vücut sağlığının önemli bir unsurudur. Dünyada sağlık problemlerinin büyük bir bölümünü oluşturmasına rağmen, hayati tehlike göstermediği için genellikle ihmal edilir. Ancak diş çürümelerinin rol oynadığı önemli hastalıklar arasında kalp, böbrek hastalıkları, romatizmal hastalıklar sayılabilir.

Ağız ve diş sağlığını bozan en önemli etiyolojik faktörün, mikrobiyal dental plak olduğu kabul edilmektedir. Bakteriyel plak (diş plağı, mikrobiyal plak) dişleri ve ağız içindeki apareyleri kaplayan organik bir tabaka içinde organize olmuş, yoğun mikroorganizma kolonilerinden oluşan bir eklentidir. Ağız sağlığı için esas olan plak kontrolü, günlük ağız hijyeni ve diş hekimince yapılan periyodik muayene işlemleriyle sağlanır (Nazlıel,1999).

Dişleri ve diş etlerini temizlemek için doğru fırçalama önemlidir. Diş fırçası yumuşak, naylon kıllı ve yuvarlak uçlu olmalıdır. Böylece fırçalama işlemi sırasında dişler ve diş etleri zarar görmez. Diş fırçalama işlemi küçük hareketlerle, diş etini de içine alacak şekilde yapılmalı, özellikle en arka dişlerin temizliğine önem verilmelidir. Diş fırçasının kılları aşınma belirtileri gösterince değiştirilmelidir ve bu da genellikle 2- 3 ayda bir değiştirmeyi gerektirir. Ayrıca, soğuk algınlığı geçirdikten sonra da diş fırçasının değiştirilmesi önerilmektedir (Nazlıel,1999).

Kullanılan diş fırçası ve diş fırçalama yöntemi kadar diş macunu da önemlidir ve günümüzde değişik şartlar için üretilmiş diş macunları vardır. Diş çürükleri, diş eti hastalıkları, tartar (diş taşı) ve hassas dişler için, hangi diş macununun uygun olduğu diş hekiminden öğrenilmesi gerekmektedir(Nazlıel,1999). Ağızda ve dişlerde yapısal ve işlevsel herhangi bir bozukluğun olmaması, ağız ve dişlerin görevlerini tam olarak yapabilmeleri durumu ağız ve diş sağlığının varlığını gösterir. Bu amaçla sağlıklı dişler için aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- * Dişler günde en az iki kez, tercihen kahvaltıdan sonra ve yatmadan önce fırçalanmalı ve dişlerin yanlış fırçalanması durumunda, dişetlerine zarar verebileceği ve diş minelerinin aşınmasına neden olabileceği unutulmamalıdır,
- * Yeterli diş fırçalama en az iki dakika yani 120 saniyede yapılmalıdır,
- * Günde bir kez diş araları diş ipi ile temizlenmelidir,
- * 6 ayda bir dişlerdeki plak ve diş taslarını uzaklaştırmak için, diş hekimine gidilmeli ve diş taşı temizliği yaptırılmalıdır,
- * Ağız içinde varsa protezler ve kron, köprülerin temizliği de önem verilmeli ve bu amaçla özel olarak üretilmiş diş ipleri ve ara yüz fırçaları kullanılmalıdır,
- * Öğün aralarında sekerli gıda tüketiminden kaçınılmalı eğer, sekerli gıda tüketildiyse ve diş fırçalama olanağı yoksa, en azından ağız suyla çalkalanmalıdır,
- * Ağız kuruluğu varsa, sekersiz sakızlar ve nemlendirici ajanlar kullanılmalı, ayrıca, ağız kuruluğunun, protezlerin tutuculuğunu da olumsuz yönde etkilediği düşünülerek gün içinde bir kaç kez suyla gargara yapılmalıdır(Anonim, 2006).

2.2.5.El ve Tırnak Hijyeni ve Bakımı

El ve tırnak hijyeni, günlük yapılması gereken en önemli kişisel hijyendir. Eller gün boyu her yere dokunduğu için en fazla kirlenen organdır. Ellerin temizliğine dikkat edilmezse, üzerinde toplanan mikroorganizmalar doğrudan veya yiyecek maddeleri aracılığıyla vücuda kolaylıkla girebilirler(Hatemi, 2006). Özellikle toplu yaşantı sürdürülen konaklama işletmelerinde, salgınlara yol açan bulaşmaların önlenmesinde el yıkama önemlidir. Amipli dizanteri, askariasis, kolera, konjonktivit, entorobiasis, infeksiyöz hepatit, tifo ve solunum sistemi hastalıklarının yayılmasında el yıkama yetersizliği önemli bir etkidir (Pittet ve arkadaşları, 1999).

Eller; yemeklerden önce ve sonra, yemek hazırlamadan önce ve sonra, besinleri ellemeden önce, diş, ağız, yüz, göz temizliği yapmadan önce, hapşırma, öksürme, ağzı ve burunu temizleme sonrası, tuvalet gereksiniminin giderilmesinden önce ve sonra, kirli, tozlu bir işi tamamladıktan sonra, dışarıdan eve ve işten geldikten sonra, para ile temas ettikten sonra, hasta ziyaretinden sonra ve ayrıca eller kirli hissedildiği zamanlarda su ve sabun kullanılarak iyice temizlenmelidir(Anonim, 2003).

El yıkama sabun kullanılarak yapılmalıdır.Sadece su kullanmak yeterli temizliği sağlayamaz.Etkili bir el yıkama işlemi 30 saniye ile 1 dakikalık sürede gerçekleştirilir.Eller çok kirli ise bu süre 2-5 dakikaya kadar uzayabilir.Eller yıkandıktan sonra mutlaka durulanmalı ve iyice kurulanmalıdır.Çünkü eller ıslak veya nemli kalırsa bakteri bulaşması kolaylaşır.Yıkama sonrası parmak araları ve avuç içleri iyice kurulanmalıdır.El kurulamada doğru seçenek kağıt havlu kullanılmasıdır. Kumaş havlular nemli kalabildiğinden kontamine olabilirler. Sıcak hava püskürten kurutma sistemlerinin zaman kaybına neden olması, yeterince kurulama yapamaması, gürültülü olması ve dolayan havanın kontaminasyonu yolu ile yıkanmış ellere yeniden mikropların yerleşebilmesine neden olması yüzünden önerilmemektedir. Kağıt havlu ile el kurulamanın ortalama süresi 7-9 sn olmalıdır. Kağıt havlu kurulamanın yanı sıra mekanik temizlemeyi sürdürür(Anonim, 2006).

Bu kadar önemli olan el temizliğinde unutulmaması gereken bir diğer nokta ise el tırnaklarının temizliği ve bakımudur. Tırnakların parmak uçlarını koruyucu görevleri vardır ve

genellikle haftada 1 mm uzarlar. Sağlıklı bir tırnak şeffaf, yüzeyi düzgün, pürüzsüz, hafif tümsek, tırnak yatağı pembe, tırnak uçları ise yarı şeffaf görünümündedir. Ayrıca, tırnak yatağının çevresindeki deri düzgün ve bütünlüğü bozulmamış dinç bir görünümündedir. Tırnak uçlarının altında kir ve yağ kolayca birikir. Ayrıca burada birçok mikroorganizma kolayca yerleşip üreme imkanı bulabilir. Bu nedenle tırnakların düzenli olarak kesilmesi ve banyo yaparken de tırnak fırçası ile fırçalanarak temizlenmesi gerekir. Tırnak hijyeni yeterli sağlanmaz ise dolama, mantar enfeksiyonları, tırnak batması, çatlama, tırnakların kat kat ayrılması ve kırılması gibi sorunlar görülebilir. Tırnaklar ne çok uzun ne de çok kısa olmalıdır. El tırnaklarının köşeleri oval olacak biçimde kesilmelidir. Tırnaklar haftada bir kez banyodan sonra tırnak makası ile kesilmeli, kesildikten sonra eller su ve sabunla yıkanmalıdır. Tırnak kenarındaki kütikül denilen deri parçalarının kesilmesi iltihaplanmalara neden olabileceği için koparılmamalıdır. Tırnak cilaları, ojeler, ve oje çıkarıcılar tırnaklarda kuruluğa ve tırnakların kat kat ayrılmasına, kırılmasına neden olduğu için mümkün olduğunca kullanılmamalıdır(Görgülü ve Ulusoy, 2001).

2.2.6.Ayak Hijyeni ve Bakımı

Ayak hijyeni ve bakımı en önemli kişisel hijyen uygulamalarındandır. Ayaklar her gün çorap ve ayakkabı içerisinde terlediğinden, düzenli olarak yıkanmayacak olursa çevreyi rahatsız edecek kokular, daha sonra da ayak sağlığını bozabilecek sorunlar ortaya çıkar(Güler, 2004). Bu nedenle ayaklar her gece ılık sabunlu suyla yıkanmalı, özellikle parmak araları ayak havlusuyla iyice kurulanmalıdır. Islak kalan parmak aralarındaki nemli ortam mantar enfeksiyonlarının oluşmasını kolaylaştıracağından ayaklar mutlaka kurulanmalı, ıslak ve nemli bırakılmamalıdır(Erdal, 1993).

Bunların yanında her bireyin kendisine ait bir ayak havlusu olmalı ve bu havluyu sadece ayaklarını kurulamak için kullanılmalıdır. Ayrıca, ayak tırnakları batmalarını önlemek için ayak tırnakları düz olarak kesilmelidir. Giyilen ayakkabı ayağa iyice uymalı, parmakları sıkmamalı, ökçesi geniş olmalı ve vücut ağırlığını öne atacak kadar yüksek olmamalıdır. Ayakkabı uygun ve rahat değilse ayaklarda nasır, tırnak hipertrofisi, ayak şekil bozuklukları oluşabilir. Hava akımına izin verdiği, teri emdiği için deri ayakkabılar tercih edilmelidir.

Mevsime göre pamuklu veya yönlü maddelerden yaplm çoraplar tercih edilmelidir. Giyilen oraplar her gün değitirilmeli ve yıkanmalı, ayakkabılar havalandırılmalıdır(Aytaç,1999).

KONU İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

Kişisel hijyen koruyucu sağlık hizmetlerinden birisidir. Kişisel hijyen bilgilerini davranışa dönüştürebilenler yaşamla barışık bir şekilde yaşarlar. Kişisel hijyen kurallarının benimsenip davranışa dönüştürülmesi; küçük yaşlarda ailelerin ve öğretmenlerin önyak olması ile ilköğretim öğrencileri tarafından uygulanabilecek kurallar olması bakımından önem arz eder. Kişisel hijyen bilgileri, uygulamaları, alışkanlıkları üzerine çeşitli yaş grupları üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Böylesine önemli bir konuda ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerin kişisel hijyen uygulamalarının belirlenmesi, öğrencilerin ve ailelerinin bu konuda bilinçlendirilmelerine yönelik önlemlerin alınabilmesi açısından önemlidir.

Sefit (1996)' in meslek yüksekokulu öğrencilerinin kişisel hijyen bilgilerini saptadığı araştırmasında, öğrencilerin çoğunluğunun (% 33.1) bir işlemde önce veya sonra el yıkadıkları, % 29.9' unun günde iki kere dişlerini fırçaladıkları, % 51.8' inin haftada iki kere banyo yaptıkları, % 42.1' ininde haftada üç kez saçlarını yıkadıkları belirtilmiştir. Bunun sonucunda, gencin sağlıklı alışkanlıklara yönelik eğitiminin aile içinde başlamasını, farklı aşamalarda yüksekokula dek devam etmesi gerektiğini önermiştir.

Bebiş (1997)' in hemşire öğrencilerin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarının üzerine yaptığı araştırmasında, öğrencilerin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarının, orta yeterli düzeyde olduğunu saptamıştır. Bilgileri yeterli olan öğrencilerin, bir kısmının bilgisini, yeterli uygulamaya dönüştüremediğini belirtmiştir. Bu çalışmada, bilgi düzeyi arttıkça, uygulama düzeyinin de arttığı, ancak öğrenciler arası etkileşimin, okul fiziki şartlarının etkisi, kültürel özellikler vb. nedenlerle az bilgi düzeyindeki bazı öğrencilerin yeterli; yeterli bilgi düzeyindeki bazı öğrencilerin ise yetersiz uygulama yaptığını görmüştür. Bu nedenle öğrencilere eğitimleri süresince, verilen bilgilerin zaman zaman kontrol edilmesi, tekrarlanması ve öğrencilerin okul içinde ve klinikte hijyene yönelik davranışlarının izlenmesini önermiştir.

Ulaş (1998)' in lise öğrencilerinde vücut hijyenine ilişkin yaptığı çalışmada doğru el yıkama oranı % 39.0 iken, bu değer meslek liselerinde % 18.9' a düştüğü saptanmıştır. Bu sonuçlara göre okul ve uygulama alanlarında el yıkamanın önemini vurgulanması, doğru

yıkamayı hatırlatıcı broşür ve sözler olması, kurutma makineleri, havlu kağıtlar ve çöp sepetleri olmasını önermiştir.

Çan ve arkadaşları (2001) tarafından Trabzon’da iki farklı yerleşim yerindeki ilköğretim öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarını saptamak amacıyla yapılan çalışmaya katılan öğrencilerin kişisel hijyen alışkanlıklarının kırsal ve kentsel yerleşim yeri açısından farkları araştırılmıştır. El yıkama alışkanlığı açısından değerlendirildiğinde kırsal bölgede yaşayan öğrencilerin kentsel bölgedeki öğrencilerden daha sık el yıkama alışkanlıklarının olduğunu saptamıştır. Yine aynı çalışmada kentsel bölgede yaşayan öğrencilerin kırsal bölgede yaşayanlardan daha sık “her hafta en az bir kez el tırnaklarını kestiklerini”, “tuvalet kağıdı kullandıklarını”, “oyun oynadıktan sonra iç çamaşırı değiştirdiklerini” ve “her gün çorap değiştirdiklerini” saptamıştır.

Yürekten (2004) tarafından koruma ve güvenlik görevlilerinin kişisel hijyen ile ilgili bilgi ve uygulamalarını saptamak üzere yapılan çalışmada personelin çoğunluğunun (%73.0) kişisel hijyen uygulamalarını alışkanlıklarından dolayı yaptığı, kişisel hijyen ile ilgili bilgilerini uygulamayanların çoğunluğunun (%19.5) uygulamayı ihmal ettiği, yarısının ise kişisel hijyen ile ilgili konularda bilgi almak istediği tespit edilmiştir. Cinsiyet ve eğitim düzeyinin kişisel hijyen bilgilerinin uygulanmasını etkilemediğini, kadınların büyük çoğunluğunun (%81.8) bilgilerini uygulayabildiğini ve diğer kişilere aktarabildiğini (%71.2), bu konuda kadın personelin daha fazla bilgi sahibi olmak istediğini belirtmiştir. Araştırma grubundaki personelin belli bir eğitim düzeyi üzerinde olmasına bağlı olarak, eğitim düzeyinin personelin kişisel hijyen uygulamaları üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını saptamıştır.

Çetinkaya ve arkadaşları (2005)’nin sosyo-ekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarını incelemek amacıyla yaptığı araştırmasında, öğrencilerin % 96.1’inin tuvalet sonrası, % 90.1’inin yemek öncesi, % 90.8’inin yemek sonrası, % 92.9’unun oyun sonrası su ve sabun ile ellerini yıkadığı, % 2.7’sinin ise dişlerini hiç fırçalamadığı saptanmıştır. Öğrencilerin % 98.2’sinin haftada en az bir kez banyo yaptığını, % 65.3’ünün her gün ayağını yıkadığını, % 38.4’ünün her gün çorap değiştirdiğini, % 84.6’sinin haftada bir el tırnağını kestğini, % 82.7’sinin tuvalet kağıdı kullandığını saptamıştır. Kişinin sağlığının korunmasında önemli yeri olan kişisel hijyen davranışlarını

geliştirmek için, kişilerin erken yaşta bilinçlendirilmesi, okulların erken dönemlerinden itibaren hijyen eğitim programları düzenlenmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

Aslan ve Kaya (2006) tarafından yapılan Ankara’da bir ilköğretim okulunda el yıkama konusunda yapılmış olan bir müdahale çalışmasında öğrencilerin % 63.1’inin yemeklerden önce, %59.5’inin yemeklerden sonra, %81.’inin tuvaletten çıktıktan sonra, %50’sinin eve girince, %76.2’sinin elleri kirlenince, %71.4’ünün sabah kalkınca “her seferinde” ellerini yıkadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %52.4’ünün tuvalete girmeden önce ellerini “hiç” yıkamadığını tespit etmiştir.

Kalınca (2006), 5. sınıf öğrencilerinin el hijyenine yönelik davranışlarını belirleme ve etki eden olası değişkenleri incelenmek için araştırmasını 5. sınıfta öğrenim gören 585 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirmiştir. Öğrencilerin el hijyeni ile ilgili bilgi almalarına, okul öncesi eğitim durumlarına, elleri ile ilgili sağlık sorunu yaşama durumlarına göre el hijyeni davranış puanı anlamlı farklılık göstermiştir. Ayrıca, cinsiyete, babanın ve annenin eğitimine, doğum sırasına, algılanan aile gelir düzeyine göre el hijyeni puanının anlamlı fark gösterdiğini belirtmiştir.

Kaya ve arkadaşları (2006)'nın Ankara’da bir lisenin 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin kişisel hijyen konusundaki davranışlarını inceleyen araştırmalarında; anne öğrenim düzeyi yüksek olan öğrencilerin aldıkları toplam hijyen puanının, anne öğrenim düzeyi düşük olan öğrencilerin aldıkları toplam hijyen puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, kişisel hijyen alışkanlıkları ile ilgili eğitimin ailede başladığını ve bu konuda özellikle anneye büyük bir görev düştüğünü göstermektedir.

Çakıcı (2006) tarafından Ankara Kızılcahamam merkez ilçede görev yapan ilköğretim öğretmenlerinin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarını saptamak amacıyla yapılan çalışmada öğretmenlerin el yıkama durumları incelendiğinde % 9’unun fırından ekmek almadan önce, % 9.6’sının biriyle tokalaşınca, % 13.5’inin her ders arasında, % 25.6’sının tuvalete girmeden önce, % 46.8’inin hapşırıktan sonra, % 81.4’ünün dışarıdan eve gelince, % 87.6’sının yiyecek yedikten sonra, % 87.8’inin sabah kalkınca, % 93.6’sının yiyecek yemeden önce, % 98.1’inin tuvaletten çıkınca ellerini yıkadıkları bulunmuştur. Öğretmenlerin çoğunluğu (%53.8) dişlerini günde iki kez fırçalarken, dişlerini seyrek fırçalayanların oranının % 8.3, dişlerini günde üç kez fırçalayanların oranının % 7.7 ve fırçalamayanların oranının ise % 0.6

olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin yarısının (%50.6) alışkanlıklarından dolayı kişisel hijyen uygulamalarını yaptığını, % 71.8'inin kişisel hijyen bilgilerinin tümünü yaşantısına uyguladığını, uygulamayanlarının çoğunluğunun (%88.6) uygulamayı ihmal ettiklerini, % 92.9'unun kişisel hijyen bilgilerini başkalarına aktarabildiğini, % 67.3'ünün kişisel hijyen ile ilgili bilgi almak istediğini tespit etmiştir.

Yılmaz ve Özkan (2007) tarafından bir ilçede iki farklı yerleşim yerindeki ilköğretim okulu öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarının karşılaştırılması amacıyla yapılan çalışmada kentsel bölgede yaşayan öğrencilerin %57.4'ünün, kırsal bölgede yaşayan öğrencilerin %42.6'sının haftada iki ve üzerinde banyo yaptıkları belirlenmiştir. Yine aynı çalışmada kentsel bölge okulunda okuyan öğrencilerin yarıdan fazlasının (%65.3), kırsal bölge okulu öğrencilerinin yarıdan daha azının (%34.7) tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkadıklarını saptamıştır.

Ural (2007) tarafından konaklama işletmelerinde çalışan personelin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarını belirlemek için yapılan araştırma, 27 konaklama işletmesinde çalışan 113 erkek, 111 kadın toplam 224 personel üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya göre; personelin, değerlendirmeler sonucu, çoğunluğunun kişisel hijyen ile ilgili uygulamayı gerçekleştirmediğini, doğru bilgiyi bilenlerin yüksek oranda uygulamayı da doğru yaptıklarını, bilmeyenlerin ise tesadüfi olarak alışkanlıklarından ve kültürel özelliklerinden dolayı doğru uygulamayı yaptığını bulmuştur. Personelin, çoğunluğunun (%74.1) burun hijyeni ve bakım yöntemini bildiğini ve %80.8'inin uyguladığını, en az oranda (% 30.8) kulak hijyeni ve bakımına ilişkin yöntemi bildiğini ve %19.6'sının uyguladığını saptamıştır.

Yetkin ve Yiğitbaş'ın (2008) Sağlık Yüksek Okulu birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kişisel hijyenleri ile ilgili alışkanlıklarının karşılaştırıldığı çalışmasında banyo yapma, yüz yıkama sıklığı, sadece başını yıkama durumu ve sıklığı, kulak hijyeni, diş fırçalama süresi, külot seçiminde önemsedığı hususlar ve külot değiştirme sıklığı, tuvalet temizliğini yapma şekli ve kullandığı materyal bakımından 4. sınıf öğrencilerin uygulamalarının 1. sınıf öğrencilerinden daha istendik bir şekilde olduğunu ve Sağlık Yüksek Okulu'nda aldıkları eğitimin önemli bir etkisinin olduğunu belirlemiştir.

Önsüz ve Hıdıroğlu'nun (2008) İstanbul'da ilköğretim okulu öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarının belirlenmesi hususunda yaptığı çalışmalarında Üsküdar'daki ilköğretim okulunda okuyan öğrencilerin yemekten önce ve tuvaletten sonra el yıkama

alışkanlıklarının yetersiz olması, sosyoekonomik yönden iyi düzeyde olan bu okulda bile el yıkama konusunda öğrencilerin kişisel hijyen bilgisindeki eksikliklerini göstermektedir.

Şimşek ve arkadaşları (2010) tarafından Ankara il merkezinde bazı lise öğrencilerinde kişisel hijyen davranışlarını saptamak amacıyla yapılan çalışmada öğrencilerin %39.4'ü ellerini 4-6 kez, %35.7'si 7-9 kez yıkamaktadır. Yine aynı çalışmada öğrencilerin %75.3'ünün yemeklerden önce, %14.4'ünün yemeklerden sonra, %5.6'sının tuvaletten önce, %97.7'sinin tuvaletten sonra, %3.2'sinin eve gelince ellerini yıkadıklarını saptamıştır.

Yiğit (2010) tarafından Kırşehir ilindeki ilköğretim okullarında çalışan temizlik personelinin kişisel hijyen bilgileri ve uygulamalarını saptamak amacıyla yapılan çalışmada öğrenim durumlarına göre kişisel hijyen uygulamaları ele alındığında; temizlik personelinin genellikle tuvaletten sonra ve yemekten önce ellerini yıkadıklarını, ayaklarını çoğunlukla(%65.7) sadece su ile yıkadıklarını, burunlarını akarsu ile veya temiz bir mendil ile temizlediklerini, önemli bir çoğunluğun kulak içini ucuna pamuk sarılı çöplerle temizleyerek yanlış uygulamada bulduklarını, yarıya yakınının ise saclarını düzenli olarak yıkadıklarını saptamış, ancak ilköğretim düzeyinde öğrenim gören temizlik personelinin, lise ve yüksek okul düzeyinde öğrenim gören temizlik personeli ile doğru davranışı uygulama şekilleri arasında anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Yatılı ilköğretim bölge okulu II.kademe öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi açıklanmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Antalya ili Serik ilçesi Yukarı Kocayatak beldesinde bulunan yatılı ilköğretim bölge okulu II. kademe öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamalarını değerlendirmek amacıyla planlanmış tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

3.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Antalya ili Serik ilçesi Yukarıkocayatak beldesinde bulunan yatılı ilköğretim bölge okulunda 2011-2012 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören II.kademe (6, 7, ve 8. sınıflar) öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma evreni olarak Serik ilçesi Yukarı Kocayatak beldesinin seçilmesinde araştırmacının Yukarıkocayatak beldesinde görev yapıyor olması, okul idaresinden izin alınması konusunda herhangi bir sorunla karşılaşma durumunun bulunmaması etkili olmuştur.

Çalışma evreninin tamamı örneklem olarak alınmıştır. 2011-2012 eğitim öğretim yılında Yukarıkocayatak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'na kayıtlı olan II.kademe (6, 7 ve 8. sınıf) öğrenci sayısı 294'tür. Ancak araştırma anketinin uygulandığı süre içerisinde devamsızlık vb. nedenlerle 6 öğrenciye ulaşılamamış ve araştırma Mayıs 2012'de 288 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. 30.3.2012 tarih ve 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile, ilköğretim okulları ilkokul ve ortaokula dönüştürüldüğünden okulumuz Haziran 2012'de Yatılı Bölge Ortaokulu olmuştur.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu yoluyla toplanmıştır. Anket formu geliştirilmesine başlamadan önce konu ile ilgili literatür taraması yapılıp, bu konuda yapılan araştırmalar incelenerek, bir anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formu eğitim bilimlerinden bir uzman ve sağlık bilimlerinden iki uzman öğretim elemanları tarafından incelendikten sonra, öneriler doğrultusunda yeniden düzenlenerek ön uygulaması(n=30) yapılmış ve en son şekli verilmiştir. Anket formu örneklem grubuna araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmış ve toplanan anketler tam ve doğru doldurulma bakımından kontrol edilerek değerlendirilmiştir.

Anket formu; iki bölümden ve toplam 34 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin kendileri ve aileleri hakkındaki bilgilerini içeren 14 soru, ikinci bölümde ise öğrencilerin kişisel hijyen uygulamalarına ilişkin bilgilerini içeren 20 soru bulunmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan veriler, uygun istatistiksel yöntemlerle (bilgisayar ortamında SPSS 18.0 istatistik paket programı kullanılarak) değerlendirilmiştir. Verilerin programda analiz edilebilmesi için seçenekler sayısallaştırılıp, kişisel bilgiler ve kişisel hijyen uygulamalarına ait veriler gruplandırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin kendileri ve ailelerine ait bilgileri ve kişisel hijyen uygulamalarına ait veriler sayı ve yüzdeleri alınarak tablolaştırılmıştır. Gruplararası karşılaştırmalarda ki-kare testi kullanılmış ve istatistik önem düzeyi 0.05 ve 0.01 olarak kabul edilmiştir. Ki-Kare tablolarının gözeneklerinde %20'den fazla boşluk bulunduğu durumlarda ki-kare analizi yapılmamıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Yatılı ilköğretim bölge okulu II. kademe öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamalarını değerlendirmek amacıyla planlanıp yürütülen araştırmanın bu bölümünde; Yukarıkocayatak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. kademe öğrencilerine ait kişisel bilgiler ile öğrencilerin kişisel hijyen uygulamalarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1.Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Ait Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin kendilerine, ailelerine ve yaşadıkları konutlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1'de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri sınıflara, öğrenim türlerine ve kişisel hijyen ile ilgili eğitim alma durumlarına göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilere Ait Bazı Özelliklerin Dağılımları (N:288)

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	146	50.7
Kız	142	49.3
Sınıf		
6	82	28.5
7	100	34.7
8	106	36.8
Öğrenim Türü		
Gündüzlü	193	67.0
Yatılı	95	33.0
Daha Önce Kişisel Hijyen Eğitimi Alma Durumu		
Almayan	213	74.0
Alan	75	26.0

Tablo 1'in devamı

Kişisel Hijyen Eğitimi Almayı İsteme Durumu		
İsteyen	215	74.7
İstemeyen	73	25.3

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin %50.7'si erkek, %49.3'ü kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %28.5'i 6. sınıf %34.7'si 7. sınıf ve %36.8'i 8. sınıf öğrencisi olup, %67.0'ı gündüzlü, %33.0'ı yatılı okumaktadır. Öğrencilerin %74.0'ı daha önce kişisel hijyen ile ilgili eğitim almadığını, %26.0'ı daha önce kişisel hijyen ile ilgili eğitim aldığını (okuldan, aileden vb şeklinde) ve %74.7'si kişisel hijyen ile ilgili eğitim almak istediğini belirtmiştir.

Tablo 2'de öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları verilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	ANNE		BABA	
	Sayı	%	Sayı	%
Okur-Yazar Olmayan	22	7.6	3	1.0
Okur-Yazar	16	5.6	9	3.1
İlkokul Mezunu	206	71.5	183	63.5
Ortaokul Mezunu	31	10.8	50	17.4
Lise Mezunu	9	3.1	32	11.1
Üniversite Mezunu	4	1.4	11	3.9
Toplam	288	100.0	288	100.0

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilerin annelerinin (%71.5) ve babalarının (%63.5) çoğunluğunun ilkököl mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3'te öğrencilerin anne ve babalarının çalışma ve birlikte olma durumu ile ailelerinin ortalama aylık gelirlerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Anne-Baba ve Ailelerinin Bazı Özellikleri (N:288)

	Sayı	%
Baba Çalışma Durumu		
Baba Yok	8	2.8
Çiftçi	211	73.3
İşçi	23	8
Emekli	3	1
Serbest Meslek	9	3.1
Öğretmen	3	1
Diğer*	31	10.8
Anne Çalışma Durumu		
Anne Yok	2	0.7
Ev Hanımı	124	43.1
Çiftçi	138	47.9
İşçi	12	4.2
Serbest Meslek	5	1.7
Diğer**	7	2.4
Ailelerinin Ortalama Aylık Geliri		
500 TL ve Altı	101	35.1
501-1000 TL	121	42
1001-1500 TL	39	13.5
1501-2000 TL	14	4.9
2001 TL ve Üstü	13	4.5

*Hayvancılık, İnşaat Ustası, Tamirci vb. **Garson, Güvenlik, Hizmetli vb.

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin babalarının %73.3'ünün, annelerinin %47.9'unun çiftçi, %43.1'inin annelerinin ise ev hanımı oldukları görülmektedir. Öğrencilerin ailelerinin %42.0'nının 501-1000 TL, %35.1'inin 500 TL ve altında, %13.5'inin 1001-1500 TL, %4.9'unun

1501-2000 TL ve sadece %4.5'inin 2001 TL ve üzeri bir ortalama aylık gelire sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4'te öğrencilerin yaşadıkları eve ait bazı özellikler verilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin Yaşadıkları Eve Ait Özellikler (N:288)

Özellikler	Sayı	%
Mülkiyeti		
Kendine Ait	215	74.7
Kira	48	16.7
Diğer*	25	8.6
Evin Isınma Şekli		
Soba	253	87.8
Klima	23	8.0
Elektrikli Soba	12	4.2
Evde Öğrenciye Ait Oda		
Yok	166	57.6
Var	122	42.4
Tuvaletin Yeri		
Evin İçinde	245	85.1
Evin Dışında	43	14.9
Tuvalette Lavabonun Bulunma Durumu		
Var	260	90.3
Yok	28	9.7
Evde Sıcak Su Kaynağı		
Güneş Enerjisi İle	188	65.3
Elek. Termosifon/Şofben	59	20.5
Ocakta/Tüpte Isıtılarak	34	11.8
Tüplü Termosifon/Şofben	7	2.4

*İşçi Evi

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin %74.7'sinin kendilerine ait evde yaşadıkları, %87.8'inin evde ısınma aracı olarak sobayı tercih ettikleri, %57.6'sının yaşadıkları evde kendine ait bir odası bulunmadığı, %85.1'inin yaşadıkları evde tuvaletin evin içinde olduğu ve %90.3'ünün yaşadıkları evin tuvaletinde lavabo bulunduğu, %65.3'ünün evinde sıcak su kaynağının güneş enerjisi olduğu saptanmıştır.

4.2. Öğrencilerin Kişisel Hijyen Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin kişisel hijyen uygulamalarına ilişkin bulgular ve bu bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır.

Tablo 5'te öğrencilerin vücut temizliği ve bakımlarına ilişkin uygulamalarının cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 5 : Cinsiyete Göre Öğrencilerin Vücut Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları

Uygulamalar	Cinsiyet				Toplam		X ²	SD	P
	Erkek		Kız						
	N	%	N	%		%			
Yazın Banyo Yapma Sıklığı									
Her Gün	91	62.3	94	66.2	0.54	64.2	1.24	2	0.54
Haftada İki	46	31.5	43	30.3		30.9			
Haftada Bir	9	6.2	5	3.5		4.9			
Kışın Banyo Yapma Sıklığı									
Her Gün	8	5.5	5	3.5	0.04*	4.5	9.94	4	0.04*
Haftada İki	80	54.8	87	61.3		58.0			
Haftada Bir	49	33.6	50	35.2		34.4			
15 Günde Bir	9	6.1	-	-		3.1			

Tablo 5'in devamı

Saç Yıkama Sıklığı									
Her Gün	32	21.9	24	16.9	0.04*	19.4	8.28	3	0.04*
2 Günde Bir	51	34.9	59	41.5	110	38.2			
3 Günde Bir	38	26.0	48	33.8	86	29.9			
Banyo Haricinde Saçlarını Yıkamıyor	25	17.1	11	7.8	36	12.5			

*P<0.05

Tablo 5 incelendiğinde, yaz aylarında öğrencilerin %64.2'sinin her gün, %30.9'unun haftada iki kez, %4.9'unun ise haftada bir kez banyo yaptıkları saptanmıştır. Kış aylarında ise öğrencilerin %58.0'ının haftada iki kez, %34.4'ünün haftada bir kez, sadece %4.5'inin her gün banyo yaptıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin %38.2'sinin iki günde bir, %19.4'ünün her gün, %29.9'unun üç günde bir saçlarını yıkadıkları, %12.5'inin ise banyo haricinde saçlarını yıkamadıkları belirlenmiştir.

Kız öğrencilerin % 94.0'ının, erkek öğrencilerin ise % 91.0'ının yazın her gün banyo yaptıkları görülmektedir. Yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin cinsiyetlerine göre yazın banyo yapma sıklığı arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır(p>0.05).

Öğrencilerin kışın banyo yapma sıklıklarına bakıldığında ise, kız öğrencilerin % 61.3'ünün haftada iki, % 35.2'sinin haftada bir, erkek öğrencilerin ise % 54.8'inin haftada iki, % 33.6'sının haftada bir defa banyo yaptıkları belirlenmiştir. Yapılan istatistiki değerlendirmede, öğrencilerin cinsiyete göre kışın banyo yapma sıklığı arasındaki fark anlamlı bulunmuştur(p<0.05). Kız öğrencilerin erkek öğrencilere kışın banyo yapma konusunda daha duyarlı oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre saç yıkama sıklıklarına bakıldığında, kız öğrencilerin % 41.5'inin saçlarını iki günde bir, % 33.8'inin üç günde bir, % 16.9'unun ise her gün yıkadıkları belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin ise % 34.9'unun saçlarını iki günde bir, % 26'sının üç günde bir, % 21.9'unun ise her gün yıkadıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyete göre saç yıkama sıklıkları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur(p<0.05). Saç yıkama konusunda da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha duyarlı oldukları görülmektedir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha uzun saçlara sahip olmalarının bu duyarlılıkta etkili olabildiği düşünülmektedir.

Sefit (1996) 'in yaptığı çalışmada kız öğrencilerin % 43.3'ünün, erkek öğrencilerin %57.2'sinin haftada iki defa banyo yaptıkları, dolayısıyla erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha sık banyo yaptıkları belirtilmiştir.

Şimşek (2006)'in yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin %61.5'inin haftada bir-iki kez, kız öğrencilerin %51.7'sinin haftada üç-altı kez banyo yaptıkları saptanmıştır. Erbil ve Aşık (2005)'in yüksek öğrenim gören kız öğrencilerle yaptıkları çalışmalarında; öğrencilerin % 27.9'unun haftada bir-iki kez, % 59.2'sinin haftada üç kez, % 12.9'unun her gün banyo yaptığını saptamışlardır. Kaya ve arkadaşları (2006) yaptığı çalışmada ise, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha sık banyo yaptıklarını saptamıştır.

Çakıcı (2006) ilköğretim öğretmenlerinin kişisel hijyen bilgi ve uygulamaları üzerine yaptığı çalışmasında erkek öğretmenlerin % 25.0'inin, kadın öğretmenlerin %17.0'inin her gün banyo yaptıklarını belirlemiştir.

Tablo 6'da cinsiyete göre öğrencilerin kulak ve burun temizliğine ilişkin uygulamalarının dağılımları verilmiştir.

Tablo 6: Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kulak ve Burun Temizliğine İlişkin Uygulamaları

Uygulamalar	Cinsiyet				Toplam		X ²	SD	P
	Erkek		Kız						
	N	%	N	%	N	%			
Kulak Temizliği									
Kulaklarının İçini Ucuna Pamuk Sarılı Çubuk ile Temizliyor	79	54,1	73	51.4	152	52.8	6.06	3	0.109
Düzenli Olarak Nemli Bir Bez ile Dış Kulağını ve Kulağının Arkasını Temizliyor	24	16.4	37	26.1	61	21.2			
Temizlemiyor	2	1.4	0	0	2	0.7			
Banyo Sırasında Yıkıyor	41	28.1	32	22.5	73	25.3			

Tablo 6'nın devamı

Burun Temizliği									
Burnunu Düzenli Olarak Akar Su ile veya Temiz Bir Mendil ile Temizliyor	139	95.2	139	97.9	278	96.5	—————	—————	—————
Burnunun İçinde Biriken Burun Atıklarını Parmağı ile Çıkartıyor	2	1.4	0	0	2	0.7			
Temizlemiyor	5	3.4	3	2.1	8	2.8			

Tablo 6'yı incelediğimizde, öğrencilerin %52.8'inin kulaklarının içini ucuna pamuk sarılı çubuk ile temizledikleri, %21.2'sinin kulaklarını düzenli olarak nemli bir bez ile temizledikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin %25.3'ü kulaklarını banyo sırasında yıkadıklarını, %0.7'si ise temizlemediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %96.5'i burunlarını düzenli olarak akar su ile veya temiz bir mendil ile temizledikleri, %0.7'si burun atıklarını parmağı ile çıkardıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %2.8'i ise burunlarını temizlemediklerini belirtmişlerdir. Bulgulardan öğrencilerin çoğunluğunun burun temizliğini doğru, ancak kulak temizliğini hatalı yaptıkları ve bu uygulamaların cinsiyete göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Ural (2007) tarafından konaklama işletmelerinde çalışan temizlik personelinin kişisel hijyen bilgileri ve uygulamaları üzerine yapılan çalışmada erkek personelin % 49.6'sının, kadın personelin % 66.7'sinin kulak hijyeni için pamuk sarılı çubuk kullandıkları, erkek personelin % 20.4'ünün, kadın personelin % 18.9'unun ise nemli bez ile dış kulak ve kulak arkasını sildikleri tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmada araştırmaya alınan erkek personelin % 79.6'sının, kadın personelin % 85.6'sının burunlarını akarsu veya temiz bir mendille temizleyerek burun hijyenini sağladıkları saptanmıştır. Bu araştırmanın bulguları çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Soydaş (2007) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin hemen hemen tümünün kulaklarını temizlediği ve temizlerken çoğunluğun (deney grubu %66.7, kontrol grubu %56.5) aplikatör/pamuk sarılı kibrit çöpü kullandığı belirtilmiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular da çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Kulak hijyeni için düzenli olarak nemli

bir bez ile dış kulak ve kulak arkası temizlenmelidir. Kulak temizliğinde öğrencilerin çoğunluğunun ucuna pamuk sarılı çubuk kullanmaları doğru kulak temizleme yönteminin bilinmediğini göstermektedir.

Ural (2007) tarafından yapılan çalışmada erkek personelin % 79.6'sının, kadın personelin % 85.6'sının burunlarını akarsu veya temiz bir mendille temizleyerek burun hijyenini sağladıkları saptanmıştır. Yiğit (2010) tarafından yapılan çalışmada ise personelin % 58.1'inin burunlarını düzenli olarak akarsu ile veya temiz bir mendil ile temizlediği saptanmıştır. Bu çalışmanın bulguları da araştırmamızın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 7'de öğrencilerin dış temizliğine ilişkin uygulamalarının cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 7: Cinsiyete Göre Öğrencilerin Dış Temizliğine İlişkin Uygulamaları

Uygulamalar	Cinsiyet				Toplam		X ²	SD	P
	Erkek		Kız						
	N	%	N	%	N	%			
Dış Fırçalama Durumu									
Fırçalıyor	107	73.3	125	88.0	232	80.6	9.99	1	0.02*
Fırçalamıyor	39	26.7	17	12.0	56	19.4			
Dış Fırçalama Sıklığı									
Günde 1	64	59.8	56	44.8	120	51.7	8.85	2	0.012*
Günde 2	22	20.6	48	38.4	70	30.2			
Günde 3	21	19.6	21	16.8	42	18.1			

Tablo 7'nin devamı

Diş Fırçalama Şekli									
Yukarıdan Aşağıya	49	33.6	52	36.6	101	35.1	0.35	2	0.839
Sağdan Sola	48	32.8	43	30.3	91	31.6			
Daireler Yaparak	49	33.6	47	33.1	96	33.3			
Diş Fırçası Değiştirme									
Süresi									
3 Ay ve Daha Az	66	45.2	71	50.0	137	47.6	4.76	3	0.190
6 Ayda Bir	35	24.0	35	24.7	70	24.3			
1 Yıl ve Daha Fazla	5	3.4	10	7.0	15	5.2			
Eskidikçe	40	27.4	26	18.3	66	22.9			
Diş Hekimine Gitme									
Sıklığı									
Hiç Gitmiyor	72	49.3	63	44.4	135	46.9	3.68	3	0.298
3 Ay ve Daha Az Sürede	24	16.5	16	11.3	40	13.9			
6 Ayda Bir	24	16.4	29	20.4	53	18.4			
1 Yıl ve Daha Fazla Sürede	26	17.8	34	23.9	60	20.8			

*P<0.05

Araştırmaya katılan öğrencilerin %80.6'sının dişlerini düzenli olarak fırçaladıkları, %19.4'ünün ise dişlerini düzenli olarak fırçalamadıkları belirlenmiştir. Dişlerini düzenli olarak fırçalayan öğrencilerin % 51.7'sinin günde bir defa, % 30.2'sinin günde iki defa, % 18.1'inin günde üç defa fırçaladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin %35.1'nin dişlerini "yukarıdan aşağıya" şeklinde, %31.6'sının dişlerini "sağdan sola" şeklinde, %33.3'ünün ise "daireler yaparak" şeklinde dişlerini fırçaladıkları saptanmıştır. Öğrencilerin %47.6'sının üç ay ve daha az sürede, %24.3'ünün altı ayda bir, %22.9'unun eskidikçe, %5.2'sinin bir yıl ve daha fazla sürede diş fırçalarını değiştirdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin %46.9'unun diş hekimine hiç gitmedikleri, %20.8'inin bir yıl ve daha fazla sürede, %18.4'ünün altı ayda bir , %13.9'unun üç ay ve daha az sürede diş hekimine gittikleri belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin % 73.3'ünün, kız öğrencilerin ise % 88'inin dişlerini düzenli olarak fırçaladıkları saptanmıştır. Dişlerini düzenli olarak fırçalayan öğrencilerin diş fırçalama sıklıklarına bakıldığında ise; erkek öğrencilerin % 59.8'inin günde bir defa, % 20.6'sının günde iki defa, %19.6'sının günde üç defa, kız öğrencilerin % 44.8'inin günde bir defa, % 38.4'ünün günde iki defa, % 16.8'inin günde üç defa dişlerini fırçaladıkları belirlenmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dişlerini daha düzenli ve daha sık fırçaladıkları belirlenmiş olup, kız ve erkek öğrencilerin uygulamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Öğrencilerin diş fırçalama şekillerine baktığımızda; erkek öğrencilerin % 33.6'sının daireler yaparak, % 33.6'sının yukarıdan aşağıya, %32.8'unun ise sağdan sola fırçaladıkları, kız öğrencilerin % 33.1'inin daireler yaparak, % 36.6'sının yukarıdan aşağıya, %30.3'ünün ise sağdan sola fırçaladıkları belirlenmiştir. Diş fırçası değiştirme sıklıklarını incelediğimizde; erkek öğrencilerin % 45.2'si üç ay ve daha az sürede, % 24.0'ı altı ayda bir, % 27.4'ü eskidikçe diş fırçalarını değiştirmekte, kız öğrencilerin % 50.0'ı üç ay ve daha az sürede, % 24.7'si altı ayda bir ve % 18.3'ü eskidikçe diş fırçalarını değiştirmektedirler. Diş temizliğinde dişleri düzenli ve doğru fırçalamanın yanında diş fırçasını düzenli olarak değiştirmek de önemlidir. Diş fırçasının kılları aşınma belirtileri gösterince değiştirilmelidir ve bu da genellikle 2- 3 ayda değiştirmeyi gerektirir. Araştırma sonuçları kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun doğru sıklıkta diş fırçalarını değiştirdiklerini göstermektedir. Diş hekimine gitme sıklıklarına baktığımızda; erkek öğrencilerin % 49.3'ü hiç gitmediğini, % 17.8'i bir yıl ve daha fazla sürede, % 16.4'ü ise altı ayda bir, kız öğrencilerin ise % 44.4'ü hiç gitmediğini, % 23.9'u bir yıl ve daha fazla sürede, % 20.4'ü ise altı ayda bir diş hekimine gittiklerini belirtmişlerdir. Diş hekimine altı ayda bir gidilmelidir. Ancak kız ve erkek öğrencilerin çoğunluğunun bu sürenin üzerinde diş hekimine gittikleri saptanmıştır. Öğrencilerin dişlerinde herhangi bir sorun olmadan kontrol için diş hekimine gitme sıklığı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları düşünülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, öğrencilerin cinsiyetlerine göre diş fırçalama şekli, diş fırçası değiştirme sıklığı ve diş hekimine gitme sıklığı arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Sefit (1996) yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dişlerini günde üç defa daha fazla sıklıkla fırçaladıklarını ve öğrencilerin çoğunun (%72.1) diş hekimine diş ağrıdığına gittiğini saptamıştır.

Yürekten (2004)'in koruma ve güvenlik görevlilerinin kişisel hijyen durumlarının tespiti ile ilgili yaptığı çalışmasında, kadınların çoğunluğunun dişlerini düzenli olarak doğru sıklıkta fırçaladıkları ve cinsiyet ile düzenli olarak diş fırçalama durumu arasında istatistiksel anlamlı fark olduğu, cinsiyet ile diş fırçasını değiştirme ve diş hekimine gitme sıklığı arasında ise herhangi bir fark olmadığı belirtilmiştir.

Ural (2007) tarafından konaklama işletmelerinde çalışan personelin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarını belirlemek için yapılan araştırmada, personelin diş hekimine gitme sıklığına göre dağılımı incelendiğinde, çoğunluğunun (% 46.4) 1 yıl veya üzeri, % 28.2'sinin 6 ayda bir, % 13.8'inin 3 ay ve altı ve % 11.6'sının ise hiç gitmediğini saptamıştır.

Tablo 8'de cinsiyete göre öğrencilerin el yıkama durumlarının dağılımları verilmiştir.

Tablo 8: Cinsiyete Göre Öğrencilerin El Yıkama Durumları

El Yıkama Durumu		Cinsiyet				Toplam		X ²	SD	P
		Erkek		Kız		N	%			
		N	%	N	%					
Sabah kalkınca	Yıkıyor	130	89.0	128	90.1	258	89.6	0.09	1	0.760
	Yıkamıyor	16	11.0	14	9.9	30	10.4			
Yiyecek yemeden önce	Yıkıyor	119	81.5	125	88.0	244	84.7	2.37	1	0.124
	Yıkamıyor	27	18.5	17	12.0	44	15.3			
Yiyecek yedikten sonra	Yıkıyor	121	82.9	128	90.1	249	86.5	3.24	1	0.072
	Yıkamıyor	25	17.1	14	9.9	39	13.5			
Tuvaletten önce	Yıkıyor	28	19.2	31	21.8	59	20.5	0.31	1	0.577
	Yıkamıyor	118	80.8	111	78.2	229	79.5			
Tuvaletten sonra	Yıkıyor	140	95.9	138	97.2	278	96.5	0.36	1	0.549
	Yıkamıyor	6	4.1	4	2.8	10	3.5			
Biriyle tokalaşınca	Yıkıyor	19	13.0	18	12.7	37	12.8	0.07	1	0.932
	Yıkamıyor	127	87.0	124	87.3	251	87.2			
Dışarıdan eve gelince	Yıkıyor	105	71.9	118	83.1	223	77.4	5.15	1	0.023*
	Yıkamıyor	41	28.1	24	16.9	65	22.6			

Tablo 8'in devamı

Paraya dokunduktan sonra	Yıkıyor	29	19.9	31	21.8	60	20.8	0.17	1	0.681
	Yıkamıyor	117	80.1	111	78.2	228	79.2			
Hapşırıktan sonra	Yıkıyor	114	78.1	113	79.6	227	78.8	0.096	1	0.756
	Yıkamıyor	32	21.9	29	20.4	61	21.2			
Öksürdüktan sonra	Yıkıyor	90	61.6	93	65.5	183	63.5	0.460	1	0.497
	Yıkamıyor	56	38.4	49	34.5	105	36.5			
Temiz Olmayan Çalışma Alanları ve Ders Araç Gereçlerine Temastan Sonra	Yıkıyor	89	61.0	98	69.0	187	64.9	2.05	1	0.152
	Yıkamıyor	57	39.0	44	31.0	101	35.1			
Ellerimi kirli hissettiğim durumlarda	Yıkıyor	119	81.5	132	93.0	251	87.2	8.43	1	0.004*
	Yıkamıyor	27	18.5	10	7.0	37	12.8			

*P<0.05

Tablo 8 incelendiğinde; öğrencilerin tamamına yakınının sabah kalkınca (%89.6), yiyecek yemeden önce (%84.7), yiyecek yedikten sonra (%86.5), tuvaletten sonra (%96.5) ve ellerini kirli hissettikleri durumlarda (%87.2) ellerini yıkadıkları görülmektedir. Ancak öğrencilerin %79.5'inin tuvaletten önce, %87.2'sinin birisiyle tokalaşınca, %79.2'sinin paraya dokunduktan sonra ellerini yıkamadıkları belirlenmiştir.

Erkek öğrencilerin tamamına yakınının sabah kalkınca (%89), yiyecek yemeden önce (%81.5), yiyecek yedikten sonra (%82.9), tuvaletten sonra (%95.9) ve kirli hissettiği durumlarda (% 81.5) ellerini yıkadıkları saptanmıştır. Erkek öğrencilerin % 80.8'i tuvaletten önce, % 87.0'ı birisiyle tokalaşınca, % 80.1'i paraya dokunduktan sonra ellerini yıkamadıklarını belirtmişlerdir. Kız öğrencilerin ise tamamına yakınının sabah kalkınca (%90.1), yiyecek yemeden önce (%88.0), yiyecek yedikten sonra (%90.1), tuvaletten sonra (%97.2), dışarıdan eve gelince (%83.1) ve kirli hissettiği durumlarda (%93.0) ellerini yıkadıkları saptanmıştır. Kız öğrencilerin % 78.2'si tuvaletten önce, % 87.3'ü birisiyle tokalaşınca, % 78.2'si paraya dokunduktan sonra ellerini yıkamadıklarını belirtmişlerdir. Eller; yemeklerden önce ve sonra, yemek hazırlamadan önce ve sonra, besinleri ellemeden önce, diş, ağız, yüz, göz temizliği yapmadan önce, hapşırma, öksürme, ağız ve burunu temizleme sonrası, tuvalet gereksiniminin giderilmesinden önce ve sonra, kirli, tozlu bir işi tamamladıktan sonra, dışarıdan eve ve işten geldikten sonra, para ile temas ettikten sonra, hasta ziyaretinden sonra ve ayrıca eller kirli hissedildiği zamanlarda su ve sabun kullanılarak iyice temizlenmelidir. Bu bağlamda kız ve erkek öğrencilerin genel olarak doğru el yıkama

uygulamalarının olduğunu söyleyebiliriz. Ancak öğrencilerin büyük kısmının tuvaletten önce(%79.5), birisiyle tokalaşınca(%87.2) ve özellikle paraya dokunduktan sonra(%79.2) ellerini yıkamaları ise öğrencilerin el yıkama konusunda daha da bilinçlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, cinsiyete göre dışarıdan eve gelince ve ellerin kirli hissedildiği durumlarda el yıkama arasında anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır($p<0.05$). Bu uygulamalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha hassas oldukları görülmektedir.

Bebiş (1997)'in hemşire öğrencilerin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarını belirlenmesi amacıyla yaptığı araştırmasında %89.3'unun yemeklerden önce, %92.3'unun yemeklerden sonra, %51.1'inin tuvalete girmeden önce %95.6'sının tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkadıklarını saptamıştır.

Çetinkaya ve arkadaşları (2005)'nin sosyo-ekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulunda yaptığı araştırmada, her üç okulda da öğrencilerin çoğunun yemek öncesi, yemek sonrası, oyun sonrası, tuvaletten çıkınca, sabah uyanınca ellerini yıkadıklarını tespit etmiştir. Öğrencilerin % 96.1'inin tuvalet sonrası, % 90.1'inin yemek öncesi, %90.8'inin yemek sonrası, % 92.9'unun oyun sonrası su ve sabun ile ellerini yıkadıklarını saptamıştır.

Güleç ve arkadaşları (2000)'nin farklı sosyoekonomik düzeye sahip iki ilçedeki iki okulda yaptıkları araştırmada, öğrenciler el yıkama alışkanlıkları bakımından incelenmiş, büyük çoğunluğunun ellerini tuvaletten çıktıktan sonra yıkadığını ve yıkamada sabun kullandıklarını saptamıştır.

Ural (2007) konaklama işletmelerinde çalışan 224 personel üzerinde yaptığı araştırmada; personelin %36.6'sının ellerin kirlendiğinden şüphelenilen her durumda, % 35.3'ünün tuvaletten sonra ellerini yıkadıklarını saptamıştır.

Kaya ve arkadaşları (2006)'nin öğrencilerin kişisel hijyen konusunda davranışlarının belirlenmesi için yaptıkları çalışmalarında; yemekten önce kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, yemekten sonra ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre ellerini daha az yıkadıklarını saptamıştır.

Erbil ve Aşık (2005) yüksek öğrenim gören 309 kız öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada; kız öğrencilerin yarısından fazlasının (%51.1) tuvaletten sonra ellerini yıkadıklarını saptamıştır.

Çan ve arkadaşları (2001) Trabzon'da iki farklı yerleşim yerindeki ilköğretim öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıkları ile ilgili yaptıkları çalışmada öğrencilerin %

92.3'ünün sabah kalkınca, % 89.7'sinin yemekten önce, % 95.5'inin yemekten sonra, % 98.7'sinin tuvaletten sonra ellerini yıkadıklarını belirtmiştir.

Çalışmaların bulgularının çoğunluğu araştırmamızın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 9'da öğrencilerin el ve ayak temizliği ve bakımına ilişkin uygulamalarının cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 9: Cinsiyete Göre Öğrencilerin El ve Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları

Uygulamalar	Cinsiyet				Toplam		X ²	SD	P	
	Erkek		Kız		N	%				
	N	%	N	%						
El Kurulama	Kurulamıyor	1	0.7	2	1.4	3	1.0	—	—	
	Bez Havlu ile Kuruluyor	133	91.1	130	91.5	263	91.3			
	Kağıt Havlu ile Kuruluyor	6	4.1	9	6.3	15	5.2			
	Üzerine Sürüyor	6	4.1	1	0.8	7	2.5			
Ayak Kurulama	Kurulamıyor	41	28.1	35	24.6	76	26.4	1.59	2	0.452
	Bez Havlu ile Kuruluyor	79	54.1	87	61.3	166	57.6			
	Kağıt Havlu ile Kuruluyor	26	17.8	20	14.1	46	16.0			
El Tırnak Kes.Sıklığı	Haftada bir	102	69.9	124	87.3	226	78.5	16.81	3	0.01**
	On günde bir	27	18.5	16	11.3	43	14.9			
	Ayda bir	11	7.5	1	0.7	12	4.2			
	Büyükleri(Annem, babam, öğretmenlerim vb.) söyleyince kesiyor	6	4.1	1	0.7	7	2.4			
Ayak Tır.Kes.Sıklığı	Haftada bir	82	56.2	109	76.8	191	66.3	14.06	3	0.03*
	On günde bir	48	32.9	26	18.3	74	25.7			
	Ayda bir	13	8.9	5	3.5	18	6.3			
	Büyükleri (Annem, babam, öğretmenlerim vb.) söyleyince kesiyor	3	2.0	2	1.4	5	1.7			

Tablo 9'un devamı

El tırnak kes.şekli	Yuvarlak	88	60.3	95	66.9	183	63.5	1.37	1	0.243
	Düz	58	39.7	47	33.1	105	36.5			
Ayak Tır. kes.şekli	Yuvarlak	81	55.5	78	54.9	159	55.2	0.01	1	0.925
	Düz	65	44.5	64	45.1	129	44.8			
Tırnak yeme Alışkanlığı	Var	18	12.3	25	17.6	43	14.9	2.68	2	0.263
	Yok	128	87.7	117	82.4	245	85.1			
Ayak yıkama sıklığı	Her gün	128	87.7	131	92.3	259	89.9	—	—	—
	Haftada iki	10	6.8	9	6.3	19	6.6			
	Haftada bir	4	2.7	2	1.4	6	2.1			
	Sadece banyo yaptığı zaman	4	2.8	0	0	4	1.4			

* p<0.05 **p<0.01

Tablo 9 incelendiğinde; öğrencilerin tamamına yakınının ellerini bez havlu ile (%91.3) kuruladıkları belirlenmiştir. Ayak yıkama durumlarına bakıldığı zaman öğrencilerin %89.9'unun ayaklarını her gün yıkadıkları görülmektedir. Öğrencilerin %57.6'sı ayaklarını bez havlu ile kurularken, %26.4'ü ayaklarını kurulamamaktadır. Öğrencilerin %78.5'inin el tırnaklarını haftada bir kez kestikleri, %66.3'ünün ayak tırnaklarını haftada bir kez kestikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin %63.5'i el tırnaklarını yuvarlak şekilde kesmekte, %55.2'si ise ayak tırnaklarını yuvarlak şekilde kesmektedir. Öğrencilerin %85.1'inin tırnak yeme alışkanlığı bulunmamakta, %14.9'unda ise tırnak yeme alışkanlığı bulunmaktadır. Tırnak yeme alışkanlığı olan öğrencilerin oranı azımsanmayacak ölçüde olmasında öğrencilerin anne ve babalarından küçük yaşlarda ayrılıp yatılı olarak öğrenim görmeleri, yatılı öğrenciler içerisinde parçalanmış aile çocuklarının olması gibi nedenlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Erkek öğrencilerin %91.1'inin ellerini bez havlu ile kuruladıkları, %54.1'inin ayaklarını bez havlu ile kuruladıkları, %28.1'inin ayaklarını kurulamadıkları saptanmıştır. Kız öğrencilerin %91.5'inin ellerini bez havlu ile kuruladıkları, %61.3'ünün ayaklarını bez havlu ile kuruladıkları, %26.4'ünün ise ayaklarını kurulamadıkları saptanmıştır. Öğrencilerin az bir grubu dahi olsa ayaklarını yıkadıktan sonra kurulamadıklarını belirtmeleri düşündürücüdür. Oysa, ayaklar yıkandıktan sonra mantar ve benzeri oluşumunun önlenmesi için özellikle parmak araları olmak üzere iyice kurulmalıdır. Öğrencilerin bu konuda bilgilerinin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Elde edilen bu bulgular istatistiksel olarak değerlendirildiğinde

cinsiyete göre öğrencilerin ayak kurulama durumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir($p>0.05$).

Öğrencilerin el ve ayak tırnaklarını kesme sıklıklarını incelediğimizde; erkek öğrencilerin %69.9'unun el tırnaklarını haftada bir kez, %18.5'inin ise on günde bir kestikleri, %56.2'sinin ayak tırnaklarını haftada bir kez, %32.9'unun ise on günde bir kestikleri belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %87.3'ünün el tırnaklarını haftada bir kez, %11.3'ünün ise on günde bir kestikleri, %76.8'inin ayak tırnaklarını haftada bir kez, %18.3'ünün ise on günde bir kestikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyete göre el ve ayak tırnaklarını kesme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır($p<0.01$, $p<0.05$). Kız öğrencilerin bu uygulamada daha dikkatli oldukları görülmektedir.

Erkek öğrencilerin %60.3'ünün el tırnaklarını yuvarlak, %39.7'sinin düz şekilde, %55.5'inin ayak tırnaklarını yuvarlak, %45.5'inin ise düz şekilde kestikleri belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %66.9'unun el tırnaklarını yuvarlak, %33.1'inin ise düz şekilde kestikleri, %54.9'unun ayak tırnaklarını yuvarlak, %45.1'inin ise düz şekilde kestikleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgular istatistiksel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin el ve ayak tırnaklarını kesme şekilleri üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır($p>0.05$). Ancak kız ve erkek öğrencilerin yarısından fazlasının ayak tırnaklarını yuvarlak olarak kesmeleri doğru uygulama yapmadıklarını ve yanlış kesim nedeniyle tırnak batmaları konusunda bilgili olmadıklarını göstermektedir.

Erkek öğrencilerin %87.7'si kız öğrencilerin %82.4'ü tırnak yeme alışkanlıklarının olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin cinsiyete göre tırnak yeme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır($p>0.05$).

Öğrencilerin ayak yıkama sıklıklarına baktığımızda; erkek öğrencilerin (%87.7) ve kız öğrencilerin (%92.3) tamamına yakınının ayaklarını her gün yıkadıkları görülmektedir.

Sefit (1996) meslek yüksek okulu öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada yurttan kalan öğrencilerin %52'sinin ailesiyle kalan öğrencilerin %69.5'inin ayaklarını her gün yıkadıklarını saptamıştır.

Çetinkaya ve arkadaşları (2005) sosyo-ekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulunda yaptığı araştırmada, öğrencilerin %84.6'sının el tırnaklarını haftada bir kestiklerini saptamıştır. Bebiş (1997)'in hemşire öğrencilerin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarını

belirlenmesi amacıyla yaptığı araştırmasında öğrencilerin çoğunluğunun (%81.6) ayaklarını her gün yıkadığını saptamıştır.

Erdem (1990)'in iki ilkokuldaki öğrencilerin kişisel temizlik bilgi ve uygulamalarını tespiti için yaptığı çalışmada; öğrencilerin %37.6'sının ayaklarını kendi ayak havlusuyla, %42'sinin evdeki havluyla kuruladığı, öğrencilerin %87'sinin tırnaklarını haftada bir kez, %3.5'inin ise annesi söyleyince kestiğini ve öğrencilerin çoğunun (%80.7) ayak tırnaklarını temiz olmak için kestiğini saptamıştır.

Tablo 10'da öğrencilerin kıyafet değiştirme sıklıklarının cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 10:Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kıyafet Değiştirme Sıklığı

Kıyafet Değiştirme Sıklığı	Cinsiyet				Toplam		X ²	SD	P
	Erkek		Kız						
	N	%	N	%	N	%			
Çorap									
Her Gün	121	82.9	129	90.8	250	86.8	—	—	—
Haftada İki	19	13.0	11	7.7	30	10.4			
Haftada Bir	4	2.7	2	1.5	6	2.1			
İki Haftada Bir	2	1.4	0	0	2	0.7			
İç Çamaşır									
Her Gün	31	21.2	56	39.4	87	30.2	29.69	3	0.01**
2-3 günde bir	76	52.1	65	45.8	141	49.0			
Sadece banyodan sonra	26	17.8	2	1.4	28	9.7			
Kirlendiğinde	13	8.9	19	13.4	32	11.1			

Tablo 10'un devamı

Okul Kıyafeti									
Haftada iki	79	54.1	87	61.3	166	57.6	6.21	3	0.10
Hafta sonları	62	42.5	52	36.6	114	39.6			
Hiç değiştirmiyor	5	3.4	3	2.1	8	2.4			

**p<0.01

Tüm öğrencilerin %86.8'inin çoraplarını her gün değiştirdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin yarısının (%49) iç çamaşlarını 2-3 günde bir değiştirdikleri, %30.2'sinin ise iç çamaşlarını her gün değiştirdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin %57.6'sının okul elbiselerini haftada iki kez, %39.6'sının ise sadece hafta sonları değiştirdikleri belirlenmiştir.

Erkek öğrencilerin %82.9'unun çoraplarını her gün değiştirdikleri, %13'ünün haftada iki defa değiştirdikleri, kız öğrencilerin %90.8'inin çoraplarını her gün, %7.7'sinin ise haftada iki defa değiştirdikleri saptanmıştır.

Öğrencilerin iç çamaşlarını değiştirme sıklıklarını incelediğimizde; erkek öğrencilerin %52.1'inin iki üç günde bir, %21.2'sinin her gün, %17.8'inin ise sadece banyodan sonra değiştirdikleri belirlenmiştir. Kız öğrencilerin %45.8'inin iki üç günde bir, %39.4'ünün her gün, %1.4'ünün ise sadece banyodan sonra, %13.4'ünün ise kirlendiğinde değiştirdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin cinsiyete göre iç çamaşını değiştirme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır(p<0.01). Bu uygulamada kız öğrencilerin daha duyarlı oldukları görülmektedir.

Erkek öğrencilerin %54.1'inin haftada iki defa, %42.5'inin sadece hafta sonları okul elbiselerini değiştirdikleri, kız öğrencilerin ise %61.3'ünün haftada iki defa, %36.6'sının ise sadece hafta sonları okul elbiselerini değiştirdikleri belirlenmiştir. Yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin cinsiyete göre okul elbiselerini değiştirme sıklıkları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır(p>0.05).

Çetinkaya ve arkadaşları (2005)'nin çalışmasında; yüksek sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilerin düşük sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilere göre iç çamaşlarını daha sık değiştirdikleri saptanmıştır. Çan ve arkadaşları (2004)'nin yaptığı çalışmada kırsal bölgedeki öğrencilerin yarısı ve kentsel bölgedeki öğrencilerin yarıdan fazlasının (%54.9) iç çamaşlarını her gün değiştirdikleri ve aradaki bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır.

Tablo 11'de cinsiyete göre öğrencilerin kişisel hijyen araç ve gereçlerini kullanım şekilleri verilmiştir.

Tablo 11:Cinsiyete Göre Öğrencilerin Kişisel Hijyen Araç Gereçlerini Kullanım Şekilleri

Araç-Gereç	Kullanım Şekli	Cinsiyet				Toplam		Ki-Kare	SD	P
		Erkek		Kız		N***	%			
		N	%	N	%					
El Havlusu	Kişisel Kul.	42	29.4	54	38.0	96	33.7	2.391	1	0.122
	Ortak. Kul.	101	70.6	88	62.0	189	66.3			
Yüz Havlusu	Kişisel Kul.	43	30.1	63	45.3	106	37.6	6.991	1	0.008**
	Ortak. Kul.	100	69.9	76	54.7	176	62.4			
Ayak Havlusu	Kişisel Kul.	46	52.3	86	78.9	132	67.0	15.614	1	0.001**
	Ortak. Kul.	42	47.7	23	21.1	65	33.0			
Banyo Lifi	Kişisel Kul.	52	43.0	80	62.5	132	53.0	9.519	1	0.002*
	Ortak. Kul.	69	57.0	48	37.5	117	47.0			
Banyo Havlusu/ Bornoz	Kişisel Kul.	79	61.2	115	85.2	194	73.5	19.411	1	0.001**
	Ortak. Kul.	50	38.8	20	14.8	70	26.5			
Dış Fırçası	Kişisel Kul.	142	98.6	142	100	284	99.3	—	—	—
	Ortak. Kul.	2	1.4	0	0	2	0.7			
Dış Macunu	Kişisel Kul.	102	71.3	83	58.5	185	64.9	5.188	1	0.023
	Ortak. Kul.	41	28.7	59	41.5	100	35.1			
Tırnak Makası	Kişisel Kul.	41	28.5	47	33.3	88	30.9	0.789	1	0.374
	Ortak. Kul.	103	71.5	94	66.7	197	69.1			
Tarak	Kişisel Kul.	90	65.2	118	83.1	208	74.3	11.714	1	0.001**
	Ortak. Kul.	48	34.8	24	16.9	72	25.7			
Sabun	Kişisel Kul.	36	25.5	47	33.3	83	29.4	2.066	1	0.151
	Ortak. Kul.	105	74.5	94	66.7	199	70.6			
Şampuan	Kişisel Kul.	46	33.1	64	45.1	110	39.1	4.230	1	0.040*
	Ortak. Kul.	93	66.9	78	54.9	171	60.9			
Deodorant	Kişisel Kul.	46	66.7	74	82.2	120	75.5	5.105	1	0.024*
	Ortak. Kul.	23	33.3	16	17.8	39	24.5			

Tablo 11'in devamı

El Kremi	Kişisel Kul.	34	28.3	58	43.9	92	36.5	6.604	1	0.010*
	Ortak. Kul.	86	71.7	74	56.1	160	63.5			
Terlik	Kişisel Kul.	119	82.1	121	85.8	240	83.9	0.743	1	0.389
	Ortak. Kul.	26	17.9	20	14.2	46	16.1			
Banyo Terliği	Kişisel Kul.	41	30.8	36	27.1	77	28.9	0.457	1	0.499
	Ortak. Kul.	92	69.2	97	72.9	189	71.1			
Çorap	Kişisel Kul.	140	95.9	140	98.6	280	97.2	---	---	---
	Ortak. Kul.	6	4.1	2	1.4	8	2.8			
Ayakkabı	Kişisel Kul.	142	97.3	140	98.6	282	97.9	---	---	---
	Ortak. Kul.	4	2.7	2	1.4	6	2.1			
İç Çamaşırı	Kişisel Kul.	142	97.3	141	99.3	283	98.3	---	---	---
	Ortak. Kul.	4	2.7	1	0.7	5	1.7			
Gömlek/Tişört	Kişisel Kul.	142	97.3	130	91.5	272	94.4	4.475	1	0.034*
	Ortak. Kul.	4	2.7	12	8.5	16	5.6			
Pantolon	Kişisel Kul.	144	98.6	129	90.8	273	94.8	8.837	1	0.003*
	Ortak. Kul.	2	1.4	13	9.2	15	5.2			

*p<0.05 **p<0.01

***Kişisel Hijyen Araç-Gereçlerini Kullananlar Üzerinden Değerlendirilmiştir.

Tablo 11 incelendiğinde; öğrencilerin çoğunluğunun ayak havlusunu (E:%52.3, K:%78.9), banyo havlusunu (E:%61.2, K:%85.2), taraklarını (E:%65.2, K:%83.1), deodorantı (E:%66.7, K:%82.2), gömlek/tişörtlerini (E:%97.3, K:%91.5) ve pantolonlarını (E:%98.6, K:%90.8) kişisel olarak; yüz havlusu (E:%69.9, K:%54.7), şampuan (E:%66.9, K:%54.9) ve el kremi (E:%71.7, K:%56.1) ortaklaşa kullandıkları belirlenmiş ve yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin cinsiyete göre ayak havlusu, banyo havlusu, tarak, deodorant, gömlek/tişört, pantolon, yüz havlusu, şampuan ve el kremi kullanım şekilleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır(p<0.05).

Erkek öğrencilerin %57'sinin banyo lifini ortaklaşa, %43'ünün kişisel olarak kullandıkları, kız öğrencilerin ise %62.5'inin kişisel olarak, %37.5'inin ortaklaşa kullandıkları belirlenmiş ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır(p<0.05).

Yapılan istatistiki değerlendirmede, öğrencilerin cinsiyete göre el havlusu, diş fırçası, diş macunu, tırnak makası, sabun, terlik, banyo terliği, çorap, ayakkabı ve iç çamaşırı kullanım şekilleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır($p>0.05$).

Ural (2007) tarafından yapılan çalışmada; personelin %99.6'sının diş fırçasını, %94.6'sının tarağını, %93.3'ünün banyo havlusunu bireysel olarak kullandığı; % 43.8'inin el havlusunu, %37.1'inin yüz havlusunu, % 22.0'sinin ayak havlusunu ortak kullandığı belirlenmiştir. Bu bulgular araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. El havlusu, yüz havlusu gibi araç-gereçlerin her yaş grubunda genellikle ortaklaşa kullanılması bu konuda bireylerin bilinçlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir.

Şimşek (2006) yaptığı çalışmada; kız (%96.8) ve erkek (%90.0) öğrencilerin tamamına yakınının diş fırçasını kişisel kullandıklarını, kız öğrencilerin (%72.3) erkek öğrencilere (%55.0) göre tırnak makasını ve kız öğrencilerin (%89.4) erkek öğrencilere (%69.1) göre tarağını daha fazla kişisel kullandıklarını saptamıştır.

Yürekten (2004) araştırmasında erkeklerin % 68.8'inin el havlusunu, % 62.4'ünün yüz havlusunu, kadınların ise % 39.4'ünün el havlusunu, % 34.8'inin yüz havlusunu ortak kullandığını saptamıştır. Çan ve arkadaşları (2004)'nın ilköğretim öğrencilerinin kişisel alışkanlıklarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 78.8) iç çamaşırını, % 45.5'inin tarağını bireysel kullandığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular araştırma sonuçlarımız ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 12'de öğrencilerin vücut temizliği ve bakımlarına ilişkin uygulamalarının öğrenim türüne göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 12 : Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Vücut Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları

Uygulamalar	Öğrenim Türü				Toplam		X ²	SD	P
	Yatılı		Gündüzlü						
	N	%	N	%	N	%			
Yazın Banyo Yapma									
Sıklığı									
Her Gün	57	60.0	128	66.3	185	64.2	4.113	2	0.128
Haftada İki	30	31.6	59	30.6	89	30.9			
Haftada Bir	8	8.4	6	3.1	14	4.9			
Kışın Banyo Yapma									
Sıklığı									
Her Gün	1	1.1	12	6.2	13	4.5	10.652	4	0.031*
Haftada İki	48	50.5	119	61.7	167	58.0			
Haftada Bir	42	44.2	57	29.5	99	34.4			
15 Günde Bir	4	4.2	5	2.6	9	3.1			
Saç Yıkama Sıklığı									
Her Gün	11	11.6	45	23.3	56	19.4	7.569	3	0.056
2 Günde Bir	39	41.1	71	36.8	110	38.2			
3 Günde Bir	35	36.8	51	26.4	86	29.9			
Banyo Haricinde Saçlarını Yıkamıyor	10	10.5	26	13.5	36	12.5			

*p<0.05

Tablo 12'yi incelediğimizde, yatılı öğrencilerin yazın % 60.0'ının her gün, % 31.6'sının haftada iki defa banyo yaptıkları, gündüzlü öğrencilerin yazın % 66.3'ünün her gün, % 30.6'sının haftada iki defa banyo yaptıklarını görmekteyiz. Yapılan istatistiki değerlendirmede, yazın banyo yapma sıklığı ile öğrenim türü arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır($p>0.05$). Her iki öğrenim türünde de öğrencilerin yazın banyo yapma konusunda duyarlı oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim türlerine göre kışın banyo yapma sıklıklarına bakıldığında; yatılı öğrencilerin % 50.5'inin haftada iki defa, % 44.2'sinin haftada bir defa banyo yaptıkları, gündüzlü öğrencilerin % 61.7'sinin haftada iki defa, % 29.5'inin haftada bir defa banyo yaptıkları görülmektedir. Yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin öğrenim türüne göre kışın banyo yapma sıklığı arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($p<0.05$). Gündüzlü öğrencilerin kışın banyo yapma konusunda yatılı öğrencilere göre daha duyarlı oldukları görülmektedir. Yatılı öğrencilerin sıcak su imkanlarının yeterli olması, pansiyonda haftada iki kez banyo yapma durumlarının olmasına rağmen gündüzlü öğrencilerin kışın daha sık banyo yapıyor olmaları, gündüzlü öğrencilerin ve ailelerinin bu konuda duyarlı davrandıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin öğrenim türlerine göre saç yıkama sıklıklarına bakıldığında ise; yatılı öğrencilerin % 41.1'inin iki günde bir, % 36.8'inin üç günde bir saçlarını yıkadıkları, % 10.5'inin banyo harici saçlarını yıkamadıkları, gündüzlü öğrencilerin % 36.8'inin iki günde bir, % 26.4'ünün üç günde bir saçlarını yıkadıkları, % 13.5'inin ise banyo harici saçlarını yıkamadıkları görülmektedir. Yapılan istatistiki değerlendirmede, öğrencilerin saç yıkama sıklıkları üzerinde öğrenim türünün etkili olmadığı görülmektedir($p>0.05$).

Altınsoy (2008) tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerden yatılı olanların %60'ının haftada bir defa, %32'sinin haftada iki defa banyo yaptıkları, gündüzlü kızların % 51.2'sinin haftada iki defa, % 43.9'unun haftada bir defa banyo yaptıkları saptanmıştır. Aynı çalışmada yatılı erkek öğrencilerin % 63.8'inin haftada bir defa, %29.3'ünün haftada iki defa banyo yaptıkları, gündüzlü erkek öğrencilerin % 61'inin haftada bir defa, %36.6'sının haftada iki defa banyo yaptıkları belirtilmiştir.

Tablo 13'te öğrenim türüne göre öğrencilerin kulak ve burun temizliğine ilişkin uygulamalarının dağılımları verilmiştir.

Tablo 13: Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Kulak ve Burun Temizliğine İlişkin Uygulamaları

Uygulamalar	Öğrenim Türü				Toplam		X ²	SD	P
	Yatılı		Gündüzlü						
	N	%	N	%	N	%			
Kulak Temizliği									
Kulaklarının İçini Ucuna Pamuk Sarılı Çubuk ile Temizliyor	43	45.3	109	56.5	152	52.8	3.772	3	0.287
Düzenli Olarak Nemli Bir Bez ile Dış Kulağını ve Kulağının Arkasını Temizliyor	25	26.3	36	18.7	61	21.2			
Temizlemiyor	1	1.1	1	0.5	2	0.7			
Banyo Sırasında Yıkıyor	26	27.3	47	24.3	73	25.3			
Burun Temizliği									
Burnunu Düzenli Olarak Akar Su ile veya Temiz Bir Mendil ile Temizliyor	91	95.8	187	96.9	278	96.5	—	—	—
Burunun İçinde Biriken Burun Atıklarını Parmağı ile Çıkartıyor	1	1.1	1	0.5	2	0.7			
Temizlemiyor	3	3.1	5	2.6	8	2.8			

Tablo 13'ü incelediğimizde, yatılı öğrencilerin % 45.3'ünün kulaklarını ucuna pamuk sarılı çubuk ile temizledikleri, % 26.3'ünün kulaklarını düzenli olarak nemli bir bez ile temizledikleri, % 27.3'ünün ise kulaklarını banyo sırasında yıkadıkları görülmektedir.

Gündüzlü öğrencilerin ise % 56.5'inin kulaklarını ucuna pamuk sarılı çubuk ile temizledikleri, % 18.7'sinin kulaklarını düzenli olarak nemli bir bez ile temizledikleri, % 24.3'ünün ise kulaklarını banyo sırasında yıkadıkları görülmektedir. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin kulak temizliği konusunda bilgilendirilmeleri gerektiğini göstermektedir.

Öğrencilerin burun temizliği ile ilgili uygulamalarına bakıldığında ise; yatılı öğrencilerin (%95.8) ve gündüzlü öğrencilerin (%96.9) tamamına yakınının burunlarını düzenli olarak akar su ile veya temiz bir mendil ile temizledikleri belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin burun temizliği konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 14'te öğrencilerin dış temizliğine ilişkin uygulamalarının öğrenim türüne göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 14: Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Dış Temizliğine İlişkin Uygulamaları

Uygulamalar	Öğrenim Türü				Toplam		X ²	SD	P
	Yatılı		Gündüzlü						
	N	%	N	%	N	%			
Dış Fırçalama Durumu									
Fırçalıyor	79	83.2	153	79.3	232	80.6	0.613	1	0.434
Fırçalamıyor	16	16.8	40	20.7	56	19.4			
Dış Fırçalama Sıklığı									
Günde 1	42	53.2	78	51.0	120	51.7	0.314	2	0.855
Günde 2	22	27.8	48	31.4	70	30.2			
Günde 3	15	19.0	27	17.6	42	18.1			

Tablo 14'ün devamı

Diş Fırçalama Şekli									
Yukarıdan Aşağıya	27	28.4	74	38.3	101	35.1	3.677	2	0.159
Sağdan Sola	30	31.6	61	31.6	91	31.6			
Daireler Yaparak	38	40.0	58	30.1	96	33.3			
Diş Fırçası Değiştirme Süresi									
3 Ay ve Daha Az	56	58.9	81	42.0	137	47.6	13.642	3	0.003**
6 Ayda Bir	11	11.6	59	30.6	70	24.3			
1 Yıl ve Daha Fazla	6	6.3	9	4.6	15	5.2			
Eskidikçe	22	23.2	44	22.8	66	22.9			
Diş Hekimine Gitme Sıklığı									
Hiç Gitmiyor	39	41.1	96	49.7	135	46.9	8.526	3	0.036*
3 Ay ve Daha Az Sürede	21	22.1	19	9.8	40	13.9			
6 Ayda Bir	18	18.9	35	18.1	53	18.4			
1 Yıl ve Daha Fazla Sürede	17	17.9	43	22.3	60	20.8			

*p<0.05 **p<0.01

Araştırmaya katılan yatılı öğrencilerin % 83.2'sinin, gündüzlü öğrencilerin ise % 79.3'ünün dişlerini düzenli olarak fırçaladıkları saptanmıştır. Dişlerini düzenli olarak fırçalayan öğrencilerin diş fırçalama sıklıklarına bakıldığında ise; yatılı öğrencilerin % 53.2'sinin günde bir defa, % 27.8'inin günde iki defa, %19'unun günde üç defa, gündüzlü öğrencilerin % 51'inin günde bir defa, % 31.4'ünün günde iki defa, % 17.6'sının günde üç defa dişlerini fırçaladıkları belirlenmiştir. Yatılı ve gündüzlü öğrencilerin düzenli diş fırçalama durumları ve diş fırçalama sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır(p>0.05).

Öğrencilerin diş fırçalama şekillerine baktığımızda; yatılı öğrencilerin % 40'ının daireler yaparak, % 28.4'ünün yukarıdan aşağıya, %31.6'sının ise sağdan sola fırçaladıkları, gündüzlü öğrencilerin % 30.1'inin daireler yaparak, % 38.3'ünün yukarıdan aşağıya, %31.6'sının ise sağdan sola fırçaladıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin öğrenim türlerine göre diş fırçalama şekilleri arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Diş fırçası değiştirme sıklıklarını incelediğimizde; yatılı öğrencilerin % 58.9'u üç ay ve daha az sürede, % 11.6'sı altı ayda bir, % 23.2'si eskidikçe diş fırçalarını değiştirmekte, gündüzlü öğrencilerin % 42'si üç ay ve daha az sürede, % 30.6'sı altı ayda bir ve % 22.8'i eskidikçe diş fırçalarını değiştirmektedirler. Gündüzlü öğrencilerin yatılı öğrencilere göre daha doğru sıklıkta diş fırçalarını değiştirdikleri ve öğrenim türü ile diş fırçası değiştirme sıklığı arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.01$).

Diş hekimine gitme sıklıklarına baktığımızda; yatılı öğrencilerin % 41.1'i hiç gitmediğini, % 17.9'u bir yıl ve daha fazla sürede, % 18.9'u ise altı ayda bir, %22.1'i üç ay ve daha az sürede gittiklerini, gündüzlü öğrencilerin ise % 49.7'si hiç gitmediğini, % 22.3'ü bir yıl ve daha fazla sürede, % 18.1'i altı ayda bir, %9.8'i ise üç ay ve daha az sürede diş hekimine gittiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin öğrenim türüne göre diş hekimine gitme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yatılı ve gündüzlü öğrencilerin hemen hemen yarısının diş hekimine hiç gitmemelerinin öğrencilerin bu yaşlarda dişleri ile ilgili problem yaşamamalarına bağlı olduğu düşünülebilir. Elde edilen bulgular öğrencilerin diş hekimine gitme sıklığı konusunda bilinçlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir.

Tablo 15'te öğrencilerin el yıkama durumlarının öğrenim türlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 15:Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin El Yıkama Durumları

El Yıkama Durumu		Öğrenim Türü				Toplam		X ²	SD	P
		Yatılı		Gündüzlü						
		N	%	N	%	N	%			
Sabah kalkınca	Yıkıyor	84	88.4	174	90.2	258	89.6	0.205	1	0.651
	Yıkamıyor	11	11.6	19	9.8	30	10.4			
Yiyecek yemeden önce	Yıkıyor	85	89.5	159	82.4	244	84.7	2.473	1	0.116
	Yıkamıyor	10	10.5	34	17.6	44	15.3			
Yiyecek yedikten sonra	Yıkıyor	85	89.5	164	85.0	249	86.5	1.101	1	0.294
	Yıkamıyor	10	10.5	29	15.0	39	13.5			
Tuvaletten önce	Yıkıyor	25	26.3	34	17.6	59	20.5	2.958	1	0.085
	Yıkamıyor	70	73.7	159	82.4	229	79.5			
Tuvaletten sonra	Yıkıyor	92	96.8	186	96.4	278	96.5	0.042	1	0.838
	Yıkamıyor	3	3.2	7	3.6	10	3.5			
Biriyle tokalaşınca	Yıkıyor	13	13.7	24	12.4	37	12.8	0.089	1	0.766
	Yıkamıyor	82	86.3	169	87.6	251	87.2			
Dışarıdan eve gelince	Yıkıyor	68	71.6	155	80.3	223	77.4	2.778	1	0.096
	Yıkamıyor	27	28.4	38	19.7	65	22.6			
Paraya dokunduktan sonra	Yıkıyor	17	17.9	43	22.3	60	20.8	0.742	1	0.389
	Yıkamıyor	78	82.1	150	77.7	228	79.2			
Hapşırıdıktan sonra	Yıkıyor	73	76.8	154	79.8	227	78.8	0.332	1	0.564
	Yıkamıyor	22	23.2	39	20.2	61	21.2			
Öksürdükten sonra	Yıkıyor	62	65.3	121	62.7	183	63.5	0.181	1	0.670
	Yıkamıyor	33	34.7	72	37.3	105	36.5			
Temiz Olmayan Çalışma Alanları ve Ders Araç Gereçlerine Temastan Sonra	Yıkıyor	60	63.2	127	65.8	187	64.9	0.196	1	0.058
	Yıkamıyor	35	36.8	66	34.2	101	35.1			
Ellerimi kirli hissettiğim durumlarda	Yıkıyor	79	83.2	172	89.1	251	87.2	2.021	1	0.155
	Yıkamıyor	16	16.8	21	10.9	37	12.8			

Yatılı öğrencilerin tamamına yakınının sabah kalkınca (%88.4), yiyecek yemeden önce (%89.5), yiyecek yedikten sonra (%89.5), tuvaletten sonra (%96.8) ve kirli hissettiği durumlarda (% 83.2) ellerini yıkadıkları ancak % 73.7'sinin tuvaletten önce, % 86.3'ünün birisiyle tokalaşınca, % 82.1'inin paraya dokunduktan sonra ellerini yıkamadıkları saptanmıştır. Gündüzlü öğrencilerin ise, tamamına yakınının sabah kalkınca (%90.2), yiyecek yemeden önce (%82.4), yiyecek yedikten sonra (%85), tuvaletten sonra (%96.4), dışarıdan eve gelince (%80.3) ve kirli hissettiği durumlarda (%89.1) ellerini yıkadıkları saptanmıştır. Gündüzlü öğrencilerin % 82.4'ü tuvaletten önce, % 87.6'sı birisiyle tokalaşınca, % 77.7'si paraya dokunduktan sonra ellerini yıkamadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, öğrenim türüne göre öğrencilerin el yıkama durumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Genellikle her iki grubun da benzer durumlarda ellerini yıkamadıkları görülmektedir.

Altınsoy (2008) tarafından yapılan çalışmada yatılı kız öğrencilerin %96.'sının sabahları kalkınca yüzünü, %98'inin yemekten önce ellerini ve ayrıca, öğrencilerin tamamının yemekten ve tuvaletten sonra, %92'sinin ise ellerini kirli hissettiği durumlarda yıkadıkları tespit edilmiştir. Gündüzlü kız öğrencilere bakıldığında öğrencilerin %97.6'sının sabahları kalkınca yüzünü, %95.1'inin yemekten önce ve yemekten sonra ellerini, öğrencilerin tamamının tuvaletten sonra ellerini, %87.8'inin ise ellerini kirli hissettiği durumlarda yıkadıkları saptanmıştır. Yatılı erkek öğrencilerin (%96.6) yemekten önce, (%93.1) yemekten sonra, (%98.3) tuvaletten sonra ve de (%91.4) ellerini kirli hissettiği durumlarda yıkadıklarını belirtilmiştir. Gündüzlü erkek öğrencilerin %97.6'sının yemekten önce, %90.2'sinin yemekten sonra, öğrencilerin tamamının tuvaletten sonra, %82.9'unun ellerini kirli hissettiği durumlarda ellerini yıkadıklarını tespit etmiştir.

Tablo 16'da öğrencilerin el ve ayak temizliği ve bakımına ilişkin uygulamalarının öğrenim türlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 16:Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin El ve Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları

		Öğrenim Türü				Toplam		X ²	SD	P
		Yatılı		Gündüzlü						
		N	%	N	%	N	%			
El Kurulama	Kurulamam	2	2.1	1	0.5	3	1.0	—	—	—
	Bez Havlu ile Kurularım	82	86.3	181	93.8	263	91.3			
	Kağıt Havlu ile Kurularım	5	5.3	10	5.2	15	5.2			
	Üzerime Sürerim	6	6.3	1	0.5	7	2.5			
Ayak Kurulama	Kurulamam	31	32.6	45	23.3	76	26.4	5.843	2	0.054
	Bez Havlu ile Kurularım	55	57.9	111	57.5	166	57.6			
	Kağıt Havlu ile Kurularım	9	9.5	37	19.2	46	16.0			
El tırnak Kes.Sıklığı	Haftada bir	72	75.8	154	79.8	226	78.5	—	—	—
	On günde bir	15	15.8	28	14.5	43	14.9			
	Ayda bir	5	5.3	7	3.6	12	4.2			
	Büyüklerim (Annem, babam, öğretmenlerim vb.) söyleyince kesiyorum	3	3.1	4	2.1	7	2.4			
Ayak Tır.Kes.Sıklığı	Haftada bir	64	67.4	127	65.8	191	66.3	0.416	3	0.937
	On günde bir	24	25.3	50	25.9	74	25.7			
	Ayda bir	6	6.3	12	6.2	18	6.3			
	Büyüklerim (Annem, babam, öğretmenlerim vb.) söyleyince kesiyorum	1	1.0	4	2.1	5	1.7			
El tırnak kes.şekli	Yuvarlak	65	68.4	118	61.1	183	63.5	1.457	1	0.227
	Düz	30	31.6	75	38.9	105	36.5			
Ayak Tır.kes.şekli	Yuvarlak	58	61.1	101	52.3	159	55.2	1.958	1	0.162
	Düz	37	38.9	92	47.7	129	44.8			

Tablo 16'nın devamı

Tırnak yeme Alışkanlığı	Var	22	23.2	21	10.9	43	14.9	7.958	2	0.019*
	Yok	73	76.8	172	89.1	245	85.1			
Ayak yıkama sıklık	Her gün	92	96.8	167	86.5	259	89.9	—	—	—
	Haftada iki	3	3.2	16	8.3	19	6.6			
	Haftada bir	0	0	6	3.1	6	2.1			
	Sadece banyo yaptığım zaman	0	0	4	2.1	4	1.4			

*P<0.05

Yatılı öğrencilerin %86.3'ünün ellerini, %57.9'unun ayaklarını, gündüzlü öğrencilerin %93.8'inin ellerini, %57.5'inin ayaklarını bez havlu ile kuruladıkları; yatılı öğrencilerin %32.6'sının, gündüzlü öğrencilerin ise %23.3'ünün ayaklarını kurulamadıkları saptanmıştır. Öğrencilerin öğrenim türüne göre ayaklarını kurulumaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir(p>0.05).

Öğrencilerin el ve ayak tırnaklarını kesme sıklıkları incelendiğinde; yatılı öğrencilerin %75.8'inin el tırnaklarını haftada bir kez, %15.8'inin ise on günde bir kestikleri, %67.4'ünün ayak tırnaklarını haftada bir kez, %25.3'ünün ise on günde bir kestikleri belirlenmiştir. Gündüzlü öğrencilerin %79.8'inin el tırnaklarını haftada bir kez, %14.5'inin ise on günde bir kestikleri, %65.8'inin ayak tırnaklarını haftada bir kez, %25.9'unun ise on günde bir kestikleri belirlenmiştir.

Yatılı öğrencilerin %68.4'ünün el tırnaklarını yuvarlak, %31.6'sının düz, %61.1'inin ayak tırnaklarını yuvarlak, %38.9'unun ise düz şekilde kestikleri belirlenmiştir. Gündüzlü öğrencilerin %61.1'inin el tırnaklarını yuvarlak, %38.9'unun ise düz, %52.3'ünün ayak tırnaklarını yuvarlak, %47.7'sinin ise düz şekilde kestikleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgular istatistiksel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin öğrenim türüne göre el ve ayak tırnaklarını kesme şekilleri arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır(p>0.05). Öğrencilerin yarıdan çoğunun el tırnaklarını doğru, ancak ayak tırnaklarını yanlış şekilde kestikleri gözlenmiştir.

Yatılı öğrencilerin %76.8'i, gündüzlü öğrencilerin %88.6'sı tırnak yeme alışkanlığının olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin öğrenim türüne göre tırnak yeme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır(p<0.05). Yatılı öğrencilerde tırnak yeme alışkanlığının daha yüksek olması öğrencilerin anne, baba ve ailelerinden ayrı olmalarına

bağlanabilir. Ayrıca yatılı öğrenciler arasında anne ve babası ayrılmış olan öğrencilerin de olmasının bu oranı yükselttiği düşünülmektedir.

Altınsoy (2008) tarafından yapılan çalışmada yatılı kızların %94'ünün, gündüzlü kızların ise %75.6'sının ayaklarını her gün yıkadıkları saptanmıştır. Yatılı erkek öğrencilerin %87.9'unun, gündüzlü erkek öğrencilerin ise %65.9'unun ayaklarını her gün yıkadıklarını saptamıştır. Yine aynı çalışmada yatılı kızların %80.0'inin ayaklarını ayak havlusuyla kuruladığını, (%90.0) tamamına yakınının el ve ayak tırnaklarını haftada bir kestiğini, gündüzlü kızların %70.7'sinin ayaklarını ayak havlusuyla kuruladığını, %85.4'ünün el ve ayak tırnaklarını haftada bir kestiğini tespit etmiştir. Yatılı erkeklerin (%56.9) yarıdan fazlasının ayaklarını ayak havlusuyla kuruladıklarını, %86.2'sinin el ve ayak tırnaklarını haftada bir kestiklerini, gündüzlü erkeklerin (%53.7) yarıdan fazlasının ayaklarını ayak havlusuyla kuruladıklarını, %85.4'ünün el ve ayak tırnaklarını haftada bir kestiğini saptamıştır.

Tablo 17'de öğrencilerin kıyafet değiştirme sıklıklarının öğrenim türlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 17: Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Kıyafet Değiştirme Sıklığı

Kıyafet Değiştirme Sıklığı	Öğrenim Türü				Toplam		X ²	SD	P
	Yatılı		Gündüzlü						
	N	%	N	%	N	%			
Çorap									
Her Gün	89	93.7	161	83.4	250	86.8	—	—	—
Haftada İki	6	6.3	24	12.4	30	10.4			
Haftada Bir	0	0	6	3.1	6	2.1			
İki Haftada Bir	0	0	2	1.1	2	0.7			
İç Çamaşırı									
Her Gün	27	28.4	60	31.1	87	30.2	3.991	3	0.262
2-3 günde bir	51	53.7	90	46.6	141	49.0			
Sadece banyodan sonra	5	5.3	23	11.9	28	9.7			
Kirlendiğinde	12	12.6	20	10.4	32	11.1			
Okul Kıyafeti									
Haftada iki	52	54.7	114	59.1	166	57.6	3.157	3	0.368
Hafta sonları	41	43.2	73	37.8	114	39.6			
Hiç değiştirmiyor	2	2.1	6	3.1	8	2.8			

Yatılı öğrencilerin %93.7'sinin çoraplarını her gün değiştirdikleri, %6.3'ünün haftada iki defa değiştirdikleri, gündüzlü öğrencilerin %83.4'ünün çoraplarını her gün, %12.4'ünün ise

haftada iki defa değiştirdikleri saptanmıştır. Yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin öğrenim türüne göre çorap değiştirme sıklıkları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır($p>0.05$).

Öğrencilerin iç çamaşlarını değiştirme sıklıklarını incelediğimizde; yatılı öğrencilerin %53.7'sinin iki üç günde bir, %28.4'ünün her gün, %5.3'ünün ise sadece banyodan sonra, %12.6'sının ise kirlendiğinde değiştirdikleri belirlenmiştir. Gündüzlü öğrencilerin %46.6'sının iki üç günde bir, %31.1'inin her gün, %11.9'unun banyodan sonra, %10.4'ünün ise kirlendiğinde değiştirdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin öğrenim türüne göre iç çamaşı değiştirme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır($p>0.05$).

Yatılı öğrencilerin %54.7'sinin haftada iki defa, %43.2'sinin sadece hafta sonları okul elbiselerini değiştirdikleri, gündüzlü öğrencilerin ise %59.1'inin haftada iki defa, %37.8'sinin ise sadece hafta sonları okul elbiselerini değiştirdikleri belirlenmiştir. Yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin öğrenim türüne göre okul elbiselerini değiştirme sıklıkları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır($p>0.05$).

Altınsoy (2008) tarafından yapılan çalışmada yatılı kız öğrencilerin %42.0'ının, gündüzlü kız öğrencilerin %53.7'sinin iç çamaşlarını iki üç günde bir, erkek öğrencilerden yatılıların %39.7'sinin, gündüzlülerin %43.9'unun iç çamaşlarını iki üç günde bir değiştirdikleri saptanmıştır.

Tablo 18'de öğrenim türüne göre öğrencilerin kişisel hijyen araç ve gereçlerini kullanım şekilleri verilmiştir.

Tablo18:Öğrenim Türüne Göre Öğrencilerin Kişisel Hijyen Araç Gereçlerini Kullanım Şekilleri

Araç-Gereç	Kullanım Şekli	Öğrenim Türü				Toplam		Ki-Kare	SD	P
		Yatılı		Gündüzlü		N***	%			
		N	%	N	%					
El Havlusu	Kişisel Kul.	51	55.4	45	23.3	96	33.7	28.772	1	0.001**
	Ortak. Kul.	41	44.6	148	76.7	189	66.3			
Yüz Havlusu	Kişisel Kul.	54	58.7	52	27.4	106	37.6	25.931	1	0.001**
	Ortak. Kul.	38	41.3	138	72.6	176	62.4			
Ayak Havlusu	Kişisel Kul.	52	82.5	80	59.7	132	67.0	10.110	1	0.001**
	Ortak. Kul.	11	17.5	54	40.3	65	33.0			
Banyo Lifi	Kişisel Kul.	49	58.3	83	50.3	132	53.0	1.441	1	0.230
	Ortak. Kul.	35	41.7	82	49.7	117	47.0			
Banyo Havlusu/ Bornoz	Kişisel Kul.	62	71.3	132	74.6	194	73.5	0.328	1	0.567
	Ortak. Kul.	25	28.7	45	25.4	70	26.5			
Diş Fırçası	Kişisel Kul.	93	98.9	191	99.5	284	99.3	---	---	---
	Ortak. Kul.	1	1.1	1	0.5	2	0.7			
Diş Macunu	Kişisel Kul.	70	75.3	115	59.9	185	64.9	6.501	1	0.011*
	Ortak. Kul.	23	24.7	77	40.1	100	35.1			

Tablo 18'in devamı

Tırnak Makası	Kişisel Kul.	44	47.3	44	22.9	88	30.9	17.470	1	0.001**
	Ortak. Kul.	49	52.7	148	77.1	197	69.1			
Tarak	Kişisel Kul.	68	74.7	140	74.1	208	74.3	0.014	1	0.907
	Ortak. Kul.	23	25.3	49	25.9	72	25.7			
Sabun	Kişisel Kul.	40	44.0	43	22.5	83	29.4	13.645	1	0.001**
	Ortak. Kul.	51	56.0	148	77.5	199	70.6			
Şampuan	Kişisel Kul.	47	50.0	63	33.7	110	39.1	6.986	1	0.008**
	Ortak. Kul.	47	50.0	124	66.3	171	60.9			
Deodorant	Kişisel Kul.	30	71.4	90	76.9	120	75.5	0.504	1	0.478
	Ortak. Kul.	12	28.6	27	23.1	39	24.5			
El Kremi	Kişisel Kul.	29	35.4	63	37.1	92	36.5	0.068	1	0.794
	Ortak. Kul.	53	64.6	107	62.9	160	63.5			
Terlik	Kişisel Kul.	76	80.0	164	85.9	240	83.9	1.616	1	0.204
	Ortak. Kul.	19	20.0	27	14.1	46	16.1			
Banyo Terliği	Kişisel Kul.	23	30.3	54	28.4	77	28.9	0.090	1	0.765
	Ortak. Kul.	53	69.7	136	71.6	189	71.1			
Çorap	Kişisel Kul.	92	96.8	188	97.4	280	97.2	0.076	1	0.783
	Ortak. Kul.	3	3.2	5	2.6	8	2.8			
Ayakkabı	Kişisel Kul.	92	96.8	190	98.4	282	97.9	---	---	---
	Ortak. Kl.	3	3.2	3	1.6	6	2.1			

Tablo 18'in devamı

İç Çamaşırı	Kişisel Kul.	94	98.9	189	97.9	283	98.3	—	—	—
	Ortak. Kul.	1	1.1	4	2.1	5	1.7			
Gömlek/Tişört	Kişisel Kul.	82	86.3	190	98.4	272	94.4	17.852	1	0.001**
	Ortak. Kul.	13	13.7	3	1.6	16	5.6			
Pantolon	Kişisel Kul.	84	88.4	189	97.9	273	94.8	11.653	1	0.001**
	Ortak. Kul.	11	11.6	4	2.1	15	5.2			

*P<0.05 **P<0.01

***Kişisel Hijyen Araç-Gereçlerini Kullananlar Üzerinden Değerlendirilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde; yatılı öğrencilerin %55.4'ünün el havlusunu kişisel, % 44.6'sının ortaklaşa, gündüzlü öğrencilerin ise %76.7'sinin ortaklaşa, % 23.3'ünün kişisel olarak kullandıkları belirlenmiş ve yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin öğrenim türüne göre el havlusu kullanma şekilleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur(p<0.01).

Yatılı öğrencilerin %58.7'sinin yüz havlusunu kişisel, %41.3'ünün ortaklaşa, gündüzlü öğrencilerin ise %72.6'sının ortaklaşa, % 27.4'ünün kişisel olarak kullandıkları belirlenmiş ve yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin öğrenim türüne göre yüz havlusu kullanma şekilleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur(p<0.01).

Öğrencilerin çoğunluğunun; ayak havlusunu (Yatılı:%82.5, Gündüzlü:%59.7), diş macununu (Yatılı:%75.3, Gündüzlü:%59.9), gömlek/tişörtü (Yatılı:%86.3, Gündüzlü:%98.4), pantolonu (Yatılı:%88.4, Gündüzlü:97.9) kişisel olarak kullandıkları, tırnak makası (Yatılı:%52.7, Gündüzlü:%77.1), sabun (Yatılı:%56, Gündüzlü:%77.5) ve şampuanlarını (Yatılı:%50, Gündüzlü:%66.3) ortaklaşa kullandıkları belirlenmiş ve yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin öğrenim türüne göre ayak havlusu, diş macunu, gömlek/tişört, pantolon, tırnak makası, sabun ve şampuan kullanım şekilleri arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır(p<0.01).

Yapılan istatistiki değerlendirmede, öğrencilerin öğrenim türüne göre banyo havlusu, banyo lifi, diş fırçası, tarak, deodorant, el kremi, terlik, banyo terliği, çorap, ayakkabı ve iç çamaşırı kullanım şekilleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır(p>0.05).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Antalya ili Serik ilçesi Yukarıkocayatak Beldesi Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II.kademe öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak yapılan öneriler bu bölümde yer almaktadır.

5.1.Sonuçlar

Çalışma grubunu 146 erkek ve 142 kız öğrenci olmak üzere toplam 288 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerin %28.5'i 6., %34.7'si 7. ve %36.8'i ise 8. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %33'ü yatılı, %67'si ise gündüzlü öğrencidir.

Öğrencilerin %26'sı kişisel hijyen ile ilgili eğitim aldığını, %74'ü ise kişisel hijyen ile ilgili eğitim almadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %74.7'sinin kişisel hijyen eğitimi almak istediği, %25.3'ünün kişisel hijyen eğitimi almak istemediği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin %47.9'unun annesi çiftçi, %43.1'inin ise ev hanımıdır. Öğrencilerin %73.3'ünün babası çiftçidir. %71.5'inin annesi, %63.5'inin babası ilkokul mezunudur.

Öğrencilerin %74.7'sinin kendine ait evde yaşadıkları, %87.8'inin ısınma aracı olarak soba kullandıkları, %57.6'sının evlerinde kendilerine ait odalarının olmadığı, %85.1'inin yaşadıkları konutta tuvaletin içeride olduğu, %90.3'ünün tuvaletlerinde lavabo bulunduğu, %65.3'ünün sıcak suyu güneş enerjisinden elde ettikleri saptanmıştır.

Öğrencilerin %64.2'sinin yazın her gün, %30.9'unun haftada iki defa banyo yaptıkları, %58'inin kışın haftada iki, %34.4'ünün ise haftada bir defa banyo yaptıkları saptanmıştır. Öğrencilerin %38.2'sinin saçlarını iki günde bir, %29.9'unun üç günde bir yıkadıkları saptanmıştır. Yatılı öğrencilerin % 50.5'inin haftada iki defa, % 44.2'sinin haftada bir defa banyo yaptıkları, gündüzlü öğrencilerin % 61.7'sinin haftada iki defa, % 29.5'inin haftada bir defa banyo yaptıkları görülmektedir. Yapılan istatistiki değerlendirmede öğrencilerin öğrenim türüne göre kışın banyo yapma sıklığı arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($p<0.05$). Kız öğrencilerin % 61.3'ünün haftada iki, % 35.2'sinin haftada bir, erkek öğrencilerin ise % 54.8'inin haftada iki, % 33.6'sının haftada bir defa banyo yaptıkları belirlenmiştir. Yapılan

istatistiki değerlendirmede, öğrencilerin cinsiyete göre kışın banyo yapma sıklığı arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($p<0.05$).

Öğrencilerin %96.5'inin burunlarını düzenli olarak akar su ile veya temiz bir mendil ile temizledikleri, %21.2'sinin ise kulak temizliğini doğru yaptıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin %80.6'sının dişlerini düzenli olarak fırçaladıkları ve dişlerini düzenli olarak fırçalayan öğrencilerin % 41.7'sinin günde bir defa, % 24.3'ünün günde iki defa, % 14.6'sının günde üç defa fırçaladıkları, öğrencilerin %33.3'ünün ise "daireler yaparak" doğru şekilde fırçaladıkları, %47.6'sının üç ay ve daha az sürede diş fırçalarını değiştirdikleri, %46.9'unun diş hekimine hiç gitmedikleri saptanmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dişlerini daha düzenli ve daha sık fırçaladıkları belirlenmiş olup, kız ve erkek öğrencilerin diş fırçalama sıklığı arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır($p<0.01$). Gündüzlü öğrencilerin yatılı öğrencilere göre daha doğru sıklıkta diş fırçalarını değiştirdikleri ve öğrenim türü ile diş fırçası değiştirme sıklığı arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır($p<0.05$).

Öğrencilerin tamamına yakınının (%89.6) sabah kalkınca, yiyecek yemeden önce (%84.7), yiyecek yedikten sonra (%86.5), tuvaletten sonra (%96.5) ve ellerini kirli hissettikleri durumlarda (%87.2) yıkadıkları, %79.5'inin tuvaletten önce, %87.2'sinin birisiyle tokalaşınca, %79.2'sinin paraya dokunduktan sonra ellerini yıkamadıkları belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, cinsiyete göre dışarıdan eve gelince ve ellerin kirli hissedildiği durumlarda el yıkama arasında anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır($p<0.05$).

Öğrencilerin %89.9'unun ayaklarını her gün yıkadıkları, %57.6'sının ayaklarını, %91.3'ünün ellerini bez havlu ile kuruladıkları saptanmıştır. Yatılı öğrencilerin gündüzlü öğrencilere göre ayak yıkama sıklığında daha hassas oldukları görölmektedir. Öğrencilerin öğrenim türüne göre ayak yıkama sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır($p<0.05$).

Öğrencilerin %78.5'inin el tırnaklarını haftada bir kez, %66.3'ünün ayak tırnaklarını haftada bir kez kestikleri, %63.5'inin el tırnaklarını doğru şekilde ve %55.2'sinin ise ayak tırnaklarını yanlış şekilde kestikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin cinsiyete göre el ve ayak tırnaklarını kesme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır($p<0.01$). Yatılı öğrencilerin %76.8'i, gündüzlü öğrencilerin %88.6'sı tırnak yeme

alışkanlığının olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin öğrenim türüne göre tırnak yeme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır($p<0.05$).

Öğrencilerin %86.8'inin çoraplarını her gün, yarısının (%49) iç çamaşırlarını 2-3 günde bir, %30.2'sinin ise her gün, %57.6'sının okul elbiselerini haftada iki kez, %39.6'sının ise hafta sonları değiştirdikleri belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin %21.2'sinin, kız öğrencilerin ise %39.4'ünün her gün iç çamaşırlarını değiştirdikleri belirlenmiş ve öğrencilerin cinsiyete göre iç çamaşırı değiştirme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır($p<0.01$).

Öğrencilerin %45.8'inin banyo lifini, %67.4'ünün banyo havlusunu, %98.6'sının dış fırçasını, %64.2'sinin dış macununu, %72.2'sinin tarağını, %69.1'inin sabunu, %83.3'ünün terliğini, öğrencilerin tamamının çorap(%97.2), ayakkabı(%97.9), iç çamaşırı(%98.3), gömlek/tişört(%94.4) ve pantolonu(%94.8) kişisel olarak kullandıkları; %65.6'sının el havlusunu, %61.1'inin yüz havlusunu, %68.4'ünün tırnak makasını ortaklaşa olarak kullandıkları saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, öğrencilerin öğrenim türüne göre el havlusu, yüz havlusu, ayak havlusu, dış macunu, tırnak makası, sabun, şampuan, gömlek/tişört ve pantolon kullanım şekilleri arasında anlamlı fark saptanmıştır($p<0.01$). Öğrencilerin cinsiyete göre yüz havlusu, ayak havlusu, banyo lifi, banyo havlusu/bornoz, tarak, şampuan, deodorant, el kremi, gömlek/tişört ve pantolon kullanım şekilleri arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır($p<0.05$).

5.2.Öneriler

Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. kademe öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamalarını saptamak amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

- Öğrencilerde kişisel hijyen ile ilgili olumlu davranış değişikliklerinin geliştirilebilmesi amacıyla bu konuda uzman kişiler tarafından seminer ve konferanslar verilmesi,
- İlgili kurumlarca öğrencilere, okul personeline ve ailelere kişisel hijyen uygulamaları ile ilgili pratik bilgiler veren eğitici kaynaklar (afiş, broşür, el kitabı vb.) hazırlanarak sunulması,
- Okullardaki rehberlik servislerinin kişisel hijyen konusunda okul personeli ve öğrencilere yönelik çalışmalar yapması,

- Ayrıca özellikle televizyonlarda kişisel hijyen ile ilgili eğitici filmlerin kamu spotu olarak verilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

ALTINSOY, M. (2008). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Yatılı ve Gündüzlü Öğrencilerin Kişisel Bakımlarına İlişkin Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ANONİM (2002). Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Projesi, İlköğretim Okullarının Sosyal Etkilerinin Değerlendirilmesi. Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı. Ankara. 20-27

ANONİM (2003). T.C. Sağlık Bakanlığı, Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Adölesan Sağlığı ve Gelişimi Programı Rehber Kitabı. Ankara: Aydoğdu Ofset.

ANONİM (2006). Adölesan Sağlığı ve Gelişimi. T.C. Sağlık Bakanlığı AÇSAP Genel Müdürlüğü, UNICEF, Aydoğdu Ofset.

ANONİM (2012a). Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü Resmi Gazete <<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120721-9.htm>> 24/12/2012 tarihinde alınmıştır.

ANONİM (2012b). Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretimden Ortaöğretime Ortaöğretimden Yükseköğretime Geçiş Analizi, Ankara: MEB Gazi Mesleki Eğitim Merkezi Matbaası.

ANONİM (2012c). Milli Eğitim Bakanlığı Mevzuat, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html> 24/12/2012 tarihinde alınmıştır.

ARI, A. (2002). Normal, Taşımali ve Yatılı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması. **Milli Eğitim Dergisi**. 154, 119.

ASLAN, D. ve KAYA, M. (2006). Ankara'da Bir İlköğretim Okulunda El Yıkama Konusunda Yapılmış Olan Bir Müdahale Çalışması. **Erciyes Tıp Dergisi**. 31(2), 135-143

AYTAÇ, Ö. (1999). Çocuk Ayakkabısı Seçiminde Nelere Dikkat Edilmeli? **Günebakan Tekirdağ Tabip Odası Bülteni**. 11, 8-9.

BEBİŞ, H. (1997). Hemşire Öğrencilerin Kişisel Hijyen Bilgi ve Uygulamalarının Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GATA Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

CATTERSON, A. (1987). Sağlıklı ve Bakımlı Olabilmeniz İçin. **Türk Hemşireler Dergisi**. 37(2).

ÇAKICI, S. (2006). Ankara Kızılcahamam Merkez İlçede Görev Yapan İlköğretim Öğretmenlerinin Kişisel Hijyen Bilgi ve Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÇAN, G., TOPBAŞ, M. ve KAPUCU, M. (2001). Trabzon'da İki Farklı Yerleşim Yerindeki İlköğretim Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Alışkanlıkları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Trabzon.

ÇETİNKAYA, S., ARSLAN, S., NUR, N., DEMİR, Ö.F., ÖZDEMİR, L. ve SÜMER, H. (2005). Sivas İl Merkezinde Sosyoekonomik Düzeyi Farklı Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Kişisel Hijyen Alışkanlıkları. **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**. 14(10), 229-236.

ERBİL, N. ve AŞIK, F. (2005). Kız Öğrencilerin Hijyen ve Vajinal Akıntı Hakkında Bilgi, Tutum ve Davranışları. **Sağlık ve Toplum Dergisi**. 15(2), 91-95.

ERDAL, E. (1993). **Hemşirelik Temel İlke ve Uygulamaları**, İzmir: Doğan Yayinevi

ERDEM, S. (1990). İstanbul İlinin Ataköy ve Sultan Çiftliği Bölgelerinde İki İlkokuldaki Öğrencilerin Kişisel Temizlik Bilgi ve Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

FİŞEK, N. (1983). **Halk Sağlığına Giriş**, Ankara: Çağ Matbaası.

GENÇ, G. ve ZORBAZ, R. (1989). İzmir İli Buca İlçesine Bağlı İki İlkokuldaki Diş Çürüğü Olan ve Olmayan Son Sınıf Öğrencilerinin Beslenme ve Ağız Hijyeni Alışkanlıklarının İncelenmesi. **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi**. 5(2), 1-13.

GÖRGÜLÜ, S. (2000). Hijyen ve Sağlığımız. **Actual Medicine**, Kasım, 36-43.

GÖRGÜLÜ, S. ve ULUSOY. M. F. (2001). **Hemşirelik Esasları: Temel Kuram, Kavram, İlke ve Yöntemler**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. 20-47.

GÜLEÇ, M., TOPBAŞ M., KIR, T., HASDE, M., (2000). Ankara'da Sosyoekonomik Düzeyi Farklı İki Yerleşim Yerindeki İki İlköğretim Okulunda Seçilen Öğrencilerde El Yıkama Alışkanlıkları. **Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi**. 57(2): 71-76.

GÜLER, Ç. (1998). Hijyen, Çevre ve Halk Sağlığı. 1. Ulusal Ev İdaresi Kongresi, 21-23 Ekim, Hacettepe Üniversitesi, ANKARA.

GÜLER, Ç. (2004). Kişisel Hijyen, **Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni**. 3(6), 119-132.

GÜLER, Ç. (2008). **Kişisel Hijyen, Çevre ve Sağlık**. Ankara: Yazıt Yayıncılık.

GÜLER, G., BEKAR, M., GÜLER, N. ve KOCATAŞ, S. (2005). İlköğretim Okulu Kız Öğrencilerinde Menstruasyon Dönemi Hijyeni. **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**. 14 (6), 135-139.

GÜNER, A. ve KÜÇÜKALP, İ. (2011). **Sağlık Eğitimi Kitabı**. Ankara: MEB Yayınları

HATEMİ, H. (2006). **Lise Sağlık Bilgisi Kitabı**. İstanbul: Kelebek Matbaacılık.

HOVARDAOĞLU, A. ve ŞENOCAK, L. (1992). **Meslek Esasları ve Teknikleri**, Ankara: Hatiboğlu Yayınları Basım-Yayın Ltd. Şti.

KALINCI, N. (2006). Zonguldak İl Merkezi İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin El Hijyenine Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.

KAYA, M., BÜYÜKŞERBETÇİ, M., MERİÇ, M.B., ÇELEBİ, A.E., BOYBEYİ, Ö., IŞIK, A., BOZKURT, H.İ., VAİZOĞLU, A.S. ve GÜLER, Ç. (2006). Ankara'da Bir Lisenin 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Konusunda Davranışlarının Belirlenmesi. **Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**. 5(10), 179-183.

LASH, A. (1989). El Yıkama Tekniği ve Enfeksiyondan Korunmada Yeri, Çeviren: G. Uyer. **Türk Hemşireler Dergisi**. 29(1), 24-27.

NAZLIEL, H. (1999). Yaşlıda Ağız ve Diş Sağlığı, **Turkish Journal of Geriatrics**. 2 (1), 14-21

ÖNSÜZ, H. ve HİDİROĞLU, S. (2008). İstanbul'da Farklı İki İlköğretim Okulundaki Öğrencilerin Kişisel Hijyen Alışkanlıklarının Belirlenmesi. **Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**. 9 (1), 9-17.

PITTET, D., DHARAN, S., TOUVENEU, S., SAUVAN, V. and PERNER T. (1999). Bacterial Contamination Of The Hands Of Hospital Staff During Routine Patient Care. **Archives Of Internal Medicine**. 159, 821-826.

SEFİT, Ü. (1996). Kocaeli Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Bilgilerinin Saptanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

SOYDAŞ, Ö.E. (2007). Okul Çocuklarına Hijyen Alışkanlığı Kazandırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ŞİMŞEK, Ç. (2006). On Birinci Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Bakım ve Sağlığın Korunmasına Yönelik Davranışlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ŞİMŞEK, Ç., PIYAL, B., TÜZÜN, H., ÇAKMAK, D., TURAN, H. ve SEYREK, V. (2010). Ankara İl Merkezinde Bazı Lise Öğrencilerinde Kişisel Hijyen Davranışları, **TAF Preventive Medicine Bulletin**. 9(5), 433-440.

TABAK, R.S. (2000). **Sağlık Eğitimi**, Ankara: Somgür Yayınları

TEZCANER, C. (1997). **Lise Sağlık Bilgisi Ders Kitabı**, Ankara: Bem-Koza Eğitim Basımı.

ULAŞ, G. (1998). Kastamonu İli Lise Öğrencilerinin Vücut Hijyenine İlişkin Alışkanlıklarının İncelenmesi. Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

UNAT, E.K. (1990). **Derimiz ve Temizliği**. İstanbul: Apa Ofset Basımevi.

URAL, D.(2007). Konaklama İşletmelerinde Çalışan Personelin Kişisel Hijyen Bilgileri ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

YETKİN, A. ve YİĞİTBAŞ, Ç. (2008). Sağlık Yüksekokulu Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bireysel Hijyen İle İlgili Alışkanlıklarının Karşılaştırılması. **Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**. 11(2).

YILMAZ, E. ve ÖZKAN, S. (2007). Bir İlçede İki Farklı Yerleşim Yerindeki İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Alışkanlıklarının Karşılaştırılması, **Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi**. 4(10), 19-34.

YİĞİT, Y. (2010) Kırşehir İlindeki İlköğretim Okullarında Çalışan Temizlik Personelinin Kişisel Hijyen Bilgileri ve Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

YUMUTURUĞ, S. ve SUNGUR, T. (1980). **Hijyen Koruyucu Hekimlik**, Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.

YUMUTURUĞ, S. (1988). **Halk Sağlığı Ders Kitabı**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları.

YÜREKTEN, Z. (2004). Koruma ve Güvenlik Görevlilerinin Kişisel Hijyen İle İlgili Bilgi ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER**Ek-1 Anket Formu****“YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU İLKADEME ÖĞRENCİLERİNİN
KİŞİSEL HİJYEN UYGULAMALARI”****ANKET FORMU****Sevgili Öğrenciler,**

Bu araştırma sizlerin kişisel hijyen uygulamalarınızı saptamak amacıyla yapılmaktadır. Anket sorularına vereceğiniz içten ve samimi cevaplar araştırmanın güvenilirliğini arttırması bakımından önemlidir.Sorularda size uygun olan seçeneğin üzerine (X) işareti koyunuz.**Araştırmaya yapacağınız katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.**

Ali ARAT

Gazi Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi A.B.D.

I.ÖĞRENCİLERİN KENDİLERİ VE AİLELERİ HAKKINDAKİ BİLGİLERİ**1)Cinsiyetiniz:** ( ) Erkek ( ) Kız**2)Yaşınız:** .....

3)Sınıfınız: ( ) 6 ( ) 7 ( ) 8

4)Öğrenim türünüz: ( ) Yatılı ( ) Gündüzlü

5)Kişisel hijyen ile ilgili daha önceden bir eğitim aldınız mı?

( )Evet (ise nereden aldığınızı belirtiniz.....)

( )Hayır

6)Kişisel hijyen ile ilgili eğitim almak ister misiniz?

( )Evet

( )Hayır

7) Anne ve babanıza ait genel bilgiler:

Yakınlık Derecesi	Mesleği	Öğrenim Durumu					
		Okur yazar değil	Okur-yazar	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu
I)ANNE							
II)BABA							
Ailenizin ortalama aylık geliri		500 TL ve altı	501-1000 TL	1001-1500 TL	1501-2000 TL	2001 TL ve üstü	

8) Oturduğunuz evin mülkiyeti nedir?

- ( ) Kendine ait
 ( ) Kira
 ( ) Diğer (Belirtiniz.....)

9) Evinizde sizinle birlikte kalan kişi sayısını belirtiniz:.....**10) Evinizin ısınma şeklini belirtiniz:.....****11) Evinizde kendinize ait odanız var mı?**

- ( ) Evet ( ) Hayır

12) Evinizde tuvaletin yerini belirtiniz.

- ( ) Evin içinde ( ) Evin dışında

13) Tuvaletinizde lavabo var mı?

- ( ) Evet ( ) Hayır

14) Evinizde banyodaki sıcak su nasıl elde ediliyor?

- ( ) Elektrikli Termosifon/Şofben
 ( ) Tüplü termosifon/şofben
 ( ) Güneş enerjisi ile
 ( ) Ocakta/tüpte ısıtarak
 ( ) Diğer (Belirtiniz.....)

II.ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL HİJYEN UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLERİ**15) Banyo yapma sıklığınızı belirtiniz.**

Sıklık Mevsim	Her gün	Haftada iki	Haftada bir	15 günde bir	Diğer
YAZ					
KIŞ					

16) Banyo haricinde saçlarınızı yıkama durumunuzu belirtiniz.

- ( ) Her gün yıkırım ( ) 2 günde bir
 ( ) 3 günde bir ( ) Banyo haricinde saçlarımı yıkamam

17)Kulaklarınızın temizliğini nasıl yapıyorsunuz?

- Kulaklarımın içini ucuna pamuk sarılı çubuk ile temizliyorum
Düzenli olarak nemli bir bez ile dış kulağımı ve kulağımın arkasını temizliyorum
Temizlemiyorum
Banyo sırasında yıkarım
Diğer(Belirtiniz.....)

18)Burun temizliğiniz ile ilgili uygulamanıza uygun olan seçeneği belirtiniz.

- Burnumu düzenli olarak akar su ile veya temiz bir mendil ile temizliyorum
Burnumun içinde biriken burun atıklarını parmağım ile çıkarıyorum
Temizlemiyorum
Diğer(Belirtiniz.....)

19) Dişlerinizi düzenli olarak fırçalıyor musunuz?

- Evet (ise ne sıklıkta belirtiniz.....)
Hayır

20)Dişlerinizi fırçalama şeklinizi belirtiniz.

- Yukarıdan aşağıya Sağdan sola
 Daireler yaparak Diğer (Belirtiniz).....

21)Diş fırçanızı hangi sıklıkta değiştiriyorsunuz?

- 3 ayda ve daha az sürede 1 yıl ve daha fazla sürede
 6 ayda bir Eskidikçe değiştiriyorum

22)Diş hekimine hangi sıklıkta gidiyorsunuz?

- Hiç gitmiyorum Altı ayda bir
 Üç ayda veya daha az sürede 1 yıl veya daha fazla sürede

23)Ellerinizi ne zaman yıkarınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- Sabah kalkınca
 Yiyecek yemeden önce
 Yiyecek yedikten sonra
 Tuvaletten önce
 Tuvaletten sonra
 Birisiyle tokalaşınca
 Dışarıdan eve gelince
 Paraya dokunduktan sonra
 Hapşirdikten sonra.
 Öksürdükten sonra.

- ( ) Temiz olmayan çalışma alanları ve ders araç gereçlerine temastan sonra
 ( ) Ellerimi kirli hissettiğim durumlarda

24) El ve ayaklarınızı yıkadıktan sonra kurulama durumunuzu belirtiniz.

Kurulama Durumu	Kurulamam	Bez Havlu ile Kurularım	Kağıt Havlu ile Kurularım	Üzerime Sürerim	Diğer (Belirtiniz)
EL					
AYAK					

25) El tırnaklarınızı hangi sıklıkta kesiyorsunuz?

- ( ) Haftada bir
 ( ) On günde bir
 ( ) Ayda bir
 ( ) Büyüklerim (Annem, babam, öğretmenlerim vb.) söyleyince kesiyorum

26) Ayak tırnaklarınızı hangi sıklıkta kesiyorsunuz?

- ( ) Haftada bir
 ( ) On günde bir
 ( ) Ayda bir
 ( ) Büyüklerim (Annem, babam, öğretmenlerim vb.) söyleyince kesiyorum

27) El tırnaklarınızı nasıl kesiyorsunuz?

- ( ) Yuvarlak ( ) Düz

28) Ayak tırnaklarınızı nasıl kesiyorsunuz?

- ( ) Yuvarlak ( ) Düz

29) Tırnak yeme alışkanlığınız var mı?

- ( ) Evet ( ) Hayır

30) Ayaklarınızı yıkama sıklığınız nedir?

- ( ) Her gün ( ) Haftada iki
 ( ) Haftada bir ( ) Sadece banyo yaptığım zaman

31) Çoraplarınızı ne sıklıkta değiştiriyorsunuz?

- ( ) Her gün ( ) Haftada iki

( )Haftada bir ( )İki haftada bir

32)İç çamaşırınızı ne sıklıkta değiştiriyorsunuz?

( )Her gün ( )2-3 günde bir
( )Sadece banyodan sonra ( )Kirlendiğinde

33)Okul elbiselerinizi ne sıklıkta değiştiriyorsunuz?

( )Haftada iki
( )Hafta sonları
( )Hiç değiştirmiyorum
( )Diğer (belirtiniz.....)

34)Aşağıda belirtilen kişisel hijyen araç ve gereçlerine sahip olma durumunuza ve bu araç gereçleri ne şekilde kullandığınıza uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

ARAÇ GEREÇLER	VAR		YOK
	Kişisel Kullanım	Ortaklaşa Kullanım	
1.El Havlusu			
2.Yüz Havlusu			
3.Ayak Havlusu			
4.Banyo Lifi			
5.Banyo Havlusu/Bornoz			
6.Diş Fırçası			
7.Diş Macunu			
8.Tırnak Makası			
9.Tarak			
10.Sabun			
11.Şampuan			
12.Deodorant			
13.El Kremi			
14.Terlik			
15.Banyo Terliği			
16.Çorap			
17.Ayakkabı			
18.İç Çamaşırı			
19.Gömlek/Tişört			
20.Pantolon			